

## הישיבה המאה-עשרים וארבע של הכנסת העשירית

יום שלישי, ב' בחשוון התשמ"ג (19 באוקטובר 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 17:03

### א. התייחדות חברי הכנסת עם זכרו של סגן שר התחבורה דוד שיפמן ז"ל

(חברי הכנסת מכבדים בקימה זכרו של המנוח)

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
ישיבה מיוחדת להעלאת זכרו של המנוח תחילים בתום השבעה, בשבוע הבא.

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. היום ליוונו למנוחת עולמים את חבר הכנסת דוד שיפמן, סגן שר התחבורה, שהלך לעולמו.

### ב. הודעת הממשלה על המצב המדיני: קביעת הממשלה שהשר יצחק מודעי יכהן בתפקיד שר האנרגיה והתשתית

המדיני שבע מהפטיעה הגסה על כתפי מבצע "שלום הגליל", שנועד להבטחת יישובי הצפון, ושכולנו תמכנו בו בתחילה.

המתדל השני, שלדעתי הוא חמור שבעתים, הוא מתדל השקירות והעדר האמינות. חברי הכנסת, לא אני, לא איש האופוזיציה, אלא שר הביטחון של מדינת ישראל הופיע קבל עם ועולם בטלוויזיה והודיע לכול, שממשלת ישראל שיקרה ביודעין כאשר הסיכרה ונימקה את כניסת צה"ל למערב-ביירות עליה — שהדבר בא למנוע שפיכות דמים בביירות — היתה הסיבה האמיתית למעשנו זה. הסיבה האמיתית היתה הרצון להיכנס לשם אחרי רצח באשיר ג'מאיל ולטפל באש"ף. חברי הכנסת, שר הביטחון אמר בפירוש, שממשלת ישראל הצהירה בפומבי הצהרה שקרית על הסיבה לכניסת צה"ל למערב ביירות. יש, כמובן, דוגמאות נוספות. זה לא השקר היחיד שנאמר במהלך המבצע. אינני רוצה לשוב ולטפל בעניין החטיבה שלא גויסה, ויש חסום שלם נוסף שאינני מטפל בו, מפני שוועדת חקירה עוסקת בו. אפשר היה להביא סדרה שלמה של דוגמאות.

בני שליטא (הליכוד):

אחס חזורים על המלה "שקר", עלימנט שזה ייקלט כציבור.

הניאל רוזוליו (המערך):

חבר הכנסת בני שליטא, אחת, כנראה, ראית כמוני את שר הביטחון בטלוויזיה, שאמר שהסיבה שמסרה הממשלה לכניסה למערב-ביירות לא היתה הסיבה האמיתית. לרבר כזה אינני מכיר מלה עברית אחת פרט למלה "שקר". אין זה דבר קל ערך. תאר לעצמך את מצבו של שגריר ישראל באיוו שהיא בירה — ואני ראיתי דבר כזה — שאמר סיבה אחת, ונימק אותה בנימוק מתקבל על הדעת, ושר הביטחון ניפץ אותה.

עקיבא נוף (הליכוד):

אתה מתכוון לשיחה של שר החוץ שרת עם בן-גוריון?

הניאל רוזוליו (המערך):

אם אינך זוכר, אזכיר לך שאני מתכוון לדברי שר הביטחון אריק שרון בטלוויזיה עכשיו, בעניין שהתרחש עכשיו, כדיון מדיני שולבנטי עכשיו, שבו הודיע כי ממשלת ישראל שיקרה.

הכישלון השלישי, חברי הכנסת — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
חברי הכנסת, על סדר-היום: הודעת הממשלה על המצב המדיני, רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת דניאל רחוליו, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

דניאל רוזוליו (המערך):

ארוני הישיבה-ראש, חברי הכנסת, היות שאני ראשון הנואמים לאחר הודעת המצב של הישיבה-ראש, אני רואה חובה לעצמי להביע, בראשית הדיון, את השתתפותי והשתתפותו בצער המשפחה על הסתלקותו של דוד שיפמן ז"ל.

חברי הכנסת, במסגרת הדיון על הודעת הממשלה על המצב המדיני ובמסגרת הזמן המוקצב לי, ברצוני לעמוד על שני דברים: ראשית, אני רואה חובה לעצמי להצביע על שלוש המחדלים החמורים של הממשלה: שנית, לומר מלה על המחליקת המדינית.

חברי הכנסת, מה שקרה כאשר הפך מבצע "שלום הגליל" למלחמת לבנון לא היה תקלה. הדבר נבע מהמדיניות, שבאה לידי ביטוי במיזכר ההבנה האסטרטגי, שבה ניסתה ישראל להפעיל את צבאה לא כצבא הגנה, שנועד להבטיח את שלום הגליל ואת שלום היישובים — את זה עשה צה"ל נאמנה והצלחית — אלא ניסתה להתנהג כמעצמה, ולהפוך את צה"ל לצבא שמתערב בענייני אחרים ומנסה לעשות סדר מדיני חדש במזרח התיכון.

חברי הכנסת, אי-אפשר להבין את אמירתו של ראש הממשלה, שהכול היה מוצלח כל כך לולא תקלה אחת שלא היה אפשר לחזותה מראש — רצח באשיר ג'מאיל. אם יש ממשלה, ולממשלה שר ביטחון וראש ממשלה שלא צפו אפשרות כזאת, וכך בנו את כל המדיניות — אז אין הם ראויים לשמש הנהגה מדינית. דומני שלא היה אחד מדוברי הממשלה, הקואליציה והאופוזיציה, שלא השתמש, ולא פעם אחת, בביטוי, שכדור אחד יכול לשנות את המצב במזרח התיכון. האם זה נכון לגבי כל המזרח התיכון, פרט ללבנון?

חברי הכנסת, המדיניות הזו בלבנון הוליכה אותנו למצב, שבו ממשלת ישראל אינה מסוגלת לעמוד על רברים שהיו עבורה חיוניים — להישאר בביירות ולהישאר בשדה התעופה. חברי הכנסת, לא הלבנונים הוציאו אותנו משדה התעופה, האמריקנים ורקו אותנו משם במהירות. זהו חלק מהמחדל

חוברת א', ישיבה קכ"ד  
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

שר הבריאות א' שוטסק:

החסרת מלה אחת חשובה.

דניאל רוזוליו (המערך):

אדוני שר הבריאות לא מקובל לקרוא קריאות ביניים מספסלי הממשלה.

שר הבריאות א' שוטסק:

הוא אמר: לא רק הסיבה הזאת. החסרת את המלה "רק".

מיכאל חריש (המערך):

אתה טועה.

שר הבריאות א' שוטסק:

רק את המלה "רק" החסרת. אפשר לברוק זאת.

דניאל רוזוליו (המערך):

המחדל השלישי, חברי הכנסת, הוא פיתוח וטיפול השפע הלאומי והריב הלאומי, עליידי האגדה על תקיעת הסכין בגב. בדיון הזה בכנסת, מעל לדוכן הזה, אני מעז לומר לחברי הקואליציה ולחברי הממשלה — הודו שלהפגנה שהתקיימה במוצאי-שבת סייעה לשיפור תדמיתה של ישראל ומעמדה בעולם. מי שלא מכיר בזה, יואיל לדאות את הדיווחים שהגיעו אליכם מהשגרירויות שלכם בכירות העולם.

שר התקשורת מ' צפורי:

השגרירויות שלנו.

דניאל רוזוליו (המערך):

כן, השגרירויות שלנו, של מדינת ישראל, אני מודה על התיקון, אדוני השר.

חברי הכנסת, הוויכוח בינינו לבין הליכוד איננו על השאלה האם לוותר, אלא על מה לוותר. כולנו מודעים לכך שאין ברירה אלא לוותר. הדרך שלכם מוליכה לויתור על קיומה וביטחונה של מדינת ישראל בעלת רוב יהודי ברור, היכולה להגשים את ייעודה הציני באורח דמוקרטי. גם אנחנו, כלב קשה ובלית ברירה, רואים עצמנו חייבים לוותר על שטחי ארץ-ישראל האהובים עלינו. אבל המציאות בשטח מורה, ששטחים אלה מאוכלסים באוכלוסייה ערבית צפופה, וברוב גדול קיבלנו בכנסת שלאוכלוסייה זו יש זכויות לגיטימיות שצריך להתייחס אליהן. נכון, בתוכניתנו כלולות רצועות ביטחון, שלפי דעתנו אין לוותר עליהן. כשעתו הקדים יגאל אלון ו"ל והציע זאת בתוכנית אלון, כאשר שרטט לפנינו תפישה ומפה, עם יישובים שכללו אזורי ביטחון ושטחי ביטחון. שלמולנו הרב היו בעיקרם ריקים מאוכלוסייה זו. עליידי חלוקתה של ארץ-ישראל ויצירת שתי מדינות, האחת — מדינת ישראל בגבולות ביטחון, והשנייה — מדינת ירדנית פלשתינאית. ניתן היה לפתור את הבעיות באזור ולהישאר עם גבולות ביטחון.

חברי הכנסת, מדוע נדרש ראש הממשלה לדיון על ה"מקף"? אני, לשמחתי, בעונותי הריבים, מורה במקצועי. לא הייתי עורך עכשיו משאל בין חברי הכנסת לראות מי מבינים, ובייחוד מי מבין הצעירים, יודע על איזה ויכוח מסוף שנות הארבעים דיבר ראש הממשלה כאשר דיבר על ה"מקף". היה ויכוח כזה, אך ה"תרגיל" כולו היה, כדי לעשות אנלוגיות ולהסיק את תשומת לבנו להתנצחות. כמונו קיבל הליכוד את חלוקתה של ארץ-ישראל כעובדה, כיוון שארץ-ישראל השלמה — כפי שאני מכיר ויודע ממורי ורבי יצחק טבנקין — כוללת את שני עברי הירדן, ואנחנו ויתרנו על העבר השני. גם תנועת "חרות", שממנה מורכבת הממשלה, שחרתה על דגלה "שתי גדות לירדן זו שלנו זו גם כן", ויתרה.

דב שילנסקי (הליכוד):

מדוע אתה אומר שחרות ויתרה על הרעיון?

דניאל רוזוליו (המערך):

חקן אותי. להערכתך, היא ויתרה.

דב שילנסקי (הליכוד):

על האידיאולוגיה של חרות אל תתווכח אתי — — —

דניאל רוזוליו (המערך):

אני רוצה לסיים, סגן השר שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — —

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, חברי כנסת רבים ביקשו להקפיד היום על הזמן. אתמול לא היתה הקפדה, והיום אשתדל להקפיד. אתמול נהגו ברוח לב.

דניאל רוזוליו (המערך):

אדוני היושב-ראש, בסוף דברי אני רוצה לומר, כי הוויכוח איננו האם צריכה לקום מדינה ערבית פלשתינאית. מדינה כזאת מקובלת גם על הליכוד, כיוון ששמענו מפי ראש הממשלה בגין ומפי השר שרון, שעבר-הירדן המזרחי הוא המדינה הפלשתינאית. אין זה משנה אם יש "מקף" או אין "מקף". הוויכוח הוא האם תכלול מדינה זו גם את השטח המאוכלס שכלב יהודה ושומרון, או האם יהיה עלינו לוותר עליו, עם כל הכאב הכרוך בזה.

חברי הכנסת, אנחנו קוראים ליראליזם פוליטי ולאחריות מדינית. ממשלה שגורת את המחדלים שצינתי חייבת להתפטר. תודה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת דניאל רוזוליו. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת יגאל הויברך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יכול בהחלט להבין, שיש ויכוח ויש התנגשות רעיונית עם ממשלה שהאידיאולוגיה שלה שונה מזו של מפלגות האופוזיציה. אבל קודם-כול אני מצפה — וכל אחד מאתנו מצפה — שכל אחד משני הממשלה יאמר אמת וידבר אמת. האמת היא הבסיס הראשוני והיסודי שעליו צריכה להיות מושתתת עבודתה של הממשלה ועבודתה של הכנסת.

בני שליטא (הליכוד):

גם אתה עולה על הסוס הצולע הזה שנקרא "לא אמת"?

יעקב גיל (המערך):

איפה הממשלה הצולעת, אולי תגיד לי איפה היא?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנתך. עוד לא התחלתי לדבר וכבר מפריעים לי. אני מבקש מחבר הכנסת בני שליטא שיאפשר לי להשמיע את דברי, אם בסוף דברי לא יהיה מרוצה, אעמוד מבייש.

ובכן, פניתי במכתב לשר הביטחון של ממשלת ישראל — ואינו מדבר עכשיו על שמועות, אני מדבר על פנייה שהפנית אליו — ושר הביטחון ענה לי: "הממשלה החליטה במוצאי שבת, 5.6.82, להטיל על צבא-הגנה לישראל את המשימה להוציא את כל יישובי הגליל מטווח האש של הטוריסטים

אני רוצה לציין, שאם במדיניות זו תרצה ישראל ללכת קדימה לעבר ארצות הברית, לעבר שכנינו שלנו ולעבר העולם כולו ויהדות העולם — נגיע לכידוד מוחלט וניכשל בכל מעשינו. כל ההערכות הכושלות שהיו עד כה ימישנו, ומצבנו ילך ויחמיר. האם באמת לא השתנה דבר? האם היום לא ברור לממשלה ולראש הממשלה שישאל מבודדת יותר מאי-פעם? האם לא ברור, שאצל ידידתנו ארצות הברית — שהיא ידידת אמת ומוכיתה זאת יום יום — הולך המצב ומחמיר, ויותר ויותר אנשים מתחילים לתמוך בקו הערבי ולא בקו היהודי. ובדבר הזה מתחיל להיות איוון? אדוני היושב ראש, כל נראה בזה דבר חולף או קל. בסופו של דבר, גם בארצות הברית יש לדעת הקהל השפעה מכרעת על היועצים ועל הנבחרים, הן בבתי הקונגרס, הן בבית ההלבן. אני חושב שמצבנו הולך ומחמיר.

אני מוכרח לציין, ואני אומר זאת גם מניסיון אישי לאחר שחזרתי מביקור בכמה ארצות, שלמעשה, אם יש היום אהדה לישראל והבנה למעמדה ולפעולותיה, הרי שהן נובעות מהתגובות הספונטניות של עם ישראל ברחוב, באופן חוקי, יותר משהיא נובעת מפעולותיה של הממשלה. כרי שלא תקבלו את עדותי בלבד, אסתמך גם על מה ששודר ברדיו בארץ מפי כתב "קול ישראל" בארצות הברית, והוא איננו אחד מ"עורכי ישראל" אלא דווקא מקובל על חוגי הלטון. אני מדבר על שידור של שלום קיטל שאמר: "הערה נוספת. העיתונות וכלי התקשורת האלקטרוניים כאן בארצות הברית, אחרי שבוע של ביקורת קטלנית על ישראל, עושים בימים האחרונים הבחנה חוזרת ומודגשת בין ממשלת ישראל לבין העם בישראל. בצד ביקורת קשה על ראש הממשלה ועל שר הביטחון" — אני רוצה לציין, שהביקורת על ראש הממשלה מבוזרת, ואילו על שר הביטחון הביקורת חריפה יותר לאין ערוך — "מופיעים יותר ויותר מאמרים התוקפים שבחים לעם בישראל, הידוע לעשות את חשבון הנפש בצורה אמיצה ולקרוא בתוקף לחשיפת הפרשה". אם כן, העולם מסתכל עלינו, מבין אותנו, וראה את תגובותינו ושופט אותנו. אני מקווה שהוא ישפוט אותנו לפי מעשי הציבור, לפי התגובה הכנה והאמיתית שהיתה בשתי ההפגנות, ולא לפי החלטותיה של הממשלה, מפני שאני חושב שהחלטותיה מנתקות אותנו מחברינו ומידידנו בעולם וביהדות העולם.

אדוני היושב ראש, לדעתי המצב ילך ויחמיר. במקום לחטט כמה שהיה במלחמה הזאת, אני רוצה לציין, שאם לא נהיה אמיצים ונבין שאיננו יכולים לדבק בדברים שאמר ראש הממשלה ב-8 בספטמבר, ואם לא נהיה מוכנים להעז, להסתכן, ללכת קדימה ולהיאחז בעקרונותיה של תוכנית ריגן, ילך ומצבנו ויחמיר. אני חושב שתוכנית ריגן נתנה לנו הזדמנות יוצאת מן הכלל לקבל על עצמנו משא-ומתן שאיננו מחייבים הקמת מדינה ערבית פלשתינאית, שאיננו מחייבים לחזור לגבולות 1967, שמאפשר לישראל להגיע להסדר אמיתי עם השכנים. ייתכן מאוד שיהיו קשיים, גם ייתכן מאוד שניכשל; אבל העולם יראה שיש לנו נכונות אמיתית ונכונה ללכת לעבר השלום. שאנחנו ריאליסטים, ושאנחנו אחוזים בתנ"ך כל הזמן ומצטטים מתוכו לצרכים פוליטיים. נצטט ממנו ככול שנרצה לצורכי צדק, לצורכי יושר ולצורכי ספרות. אם נדבק בו לצורך המשא-ומתן הפוליטי — נישאר מבודדים.

אדוני היושב ראש, באתו יום שבו מתפרסמת בארצות הברית הודעה, ש-10.1% מהעובדים מובטלים — ובארצות הברית מובטל הוא מובטל, ומצבו קשה לאין ערוך יותר מזה של מובטל בישראל — מתפרסמת גם הודעה, ש"ישראל מבקשת "דק" 3 מיליארדי דולר סיוע. אנחנו מגיעים

המרוכזים, הם, בסיסיהם ומפקדותיהם בלבנון". והוא מוסיף: "אין בהחלטה זו של הממשלה או בהחלטותיה האחרות זכר ל-40 ק"מ". אחר כך הוא מוסיף: "נכון שראש הממשלה הסביר, שאנחנו רוצים להרחיק את הטוריסטים כדי שישוכינו בגליל לא יהיו בטוחים אש 40 ק"מ". כל הפרסומים של הממשלה, כל הדיווחים שידווחו שר הממשלה כששוחחו עם מפלגות האופוזיציה, היו מבוססים על אותם 40 — 45 ק"מ. כתובת שהוציאה ממשלת ישראל, בשם מבצע שלום הגליל, יש דברים מפי ראש הממשלה, שר הביטחון והרמטכ"ל, וככל מקום נזכר שיעד המלחמה היה 40 ק"מ. פתאום בא שר הביטחון ואומר: איזה 40 ק"מ? הממשלה כלל לא החליטה על כך.

ויקטור שפיטוב (המערך):  
חבר הכנסת וירשובסקי, ראש הממשלה, בנאומו בכנסת ב-8 ביוני — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):  
כן, אני יודע, יש לי הצטיטה.

בני שליטא (הליכוד):

יאיר צבן (המערך):  
אתם אישרתם את הודעת ראש הממשלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):  
יש לי הצטיטה. ב-8 ביוני דיבר כאן ראש הממשלה, וכולנו הקשבנו לו קשב רב והרגשנו את החרדה שהיתה בקולו. הוא אמר: "זו שאיפתנו, יש יסוד לאמונה שנשיג אותה. בעזרת השם, יהיה שלום לגליל, שלום לישראל, שלום במזרח התיכון, שלום לכל העמים". בסך הכול הוא רצה להשיג את 40 ק"מ. אחר כך בא שר הביטחון ואומר: הממשלה לא החליטה.

אני רוצה לקבוע, שאם יש בממשלה שר שאומר את הדברים האלה — ללא כל קשר עם ועדות חקירה ובדיקות ודברים אחרים — הוא מביא על הממשלה אווירה של חוסר אמון ושל אי-אמירת אמת. אינני עולה על שום סוס צולע. אני מצטט מתשובה רשמית של שר הביטחון על הפנייה שהפניתי אליו. היה לו די זמן. תשובתו התעכבה 45 ימים.

אבל, אדוני היושב ראש, אני רוצה לפנות לעתיד. אנחנו מדברים על מצבה הפוליטי של מדינת ישראל. חברים רבים דיברו כאן על העבר, על מבצע "שלום הגליל" אבל אני רוצה שנשאל את עצמנו שאלה אחרות: מה הלאה? אני מצטרף לכל אלה שציינו את הליקויים, הטעויות, וההערכות הלא-נכונות שהיו קשורים למלחמה הזאת. אבל יש לשאול שאלה אחרות: מה יהיה מחר? האם אותה גישה מוטעית, אותה התייחסות לא נכונה למתחולל בעולם, למתחולל ביהדות העולם ולמתחולל בתוכנו פנימה תמשך להדרין את מדיניות הממשלה?

אדוני היושב ראש, אני חרד. אתמול שמעתי את נאומו של ראש הממשלה. זה היה נאום של "אני מאמין", לא נאום פולמוסי. הוא לא נתן ציטוטים לאופוזיציה, אלא אמר את "אני מאמין" שלו. אני חושב שהוא חזר בהארכה על מה שאמר מעל במה זו ב-8 בספטמבר 1982. הוא אמר אז: "אנחנו ידידי אמריקה ונוסיף להיות ידידי אמריקה. בעניין לבנון אנחנו משתפים פעולה ונוסיף לשותף פעולה. אם משהו ירצה להוציא מדינו את יהודה ושומרון, נאמר לו: יהודה ושומרון לעם היהודי לדור ודור. כן, למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט. זאת היא הודעתו של העם היהודי כרובו המכריע במלכות ובתפוצות הגולה".

העמדת פנים ובלא ויכוח איך תינקתם או קלקלתם את האווירה, ואיך ברגע זה נראית ישראל בעיני העולם. הרגע הזה עכבור ויחלוף. אני חושב, שהשגנו בלבנון הישג גדול מאוד — אש"ף נפוץ לכל רוח וערפאת רץ עם האצבעות, עם הכוהן, או עם היה שלו ומעמיד פנים של מנצח. יבושם למי שמאמין שאש"ף יצא נשכר. הבעיה המרכזית היא בעיית גורל יהודה, שומרון וחבל-עזה. הוויכוח הזה נדחה למועד שנדחה, ויכול להיות שיידחה בזמן נוסף, אבל זוהי הבעיה, ובלי כל ספק היא תוצג בפנינו בעוד זמן לא רב באופן חריף ביותר, ואנחנו ניאלץ להשיב תשובה ברורה: האם נכלל את ההצעות האלה? האם נקבל אותן?

יש מי שאומר שאיננו צריכים לענות מייד על הסף, שצריך להיכנס לדיון, ולומר את דעתנו מעבר לדיונים, מעבר לטקטיקה ומעבר לחקוזה של חבר הכנסת רחובלי, שתוכנית יגאל אלון באה אצלו כחשבוך. בואו לא נעמיד פנים. למי זה מועיל? עכברו את מערכת הבחירות עם הפשרה הטריטוריאלית. הכול כבר עברנו. ההצעה עומדת. נסו לטייח אותה כפי שתרצו — היא חזרה לגבולות 1967. כשכל הראשון לא יקרא לזה מדינה פלשתינאית, אבל מדובר במדינה פלשתינאית בגבולות 1967 ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. תחילה יראה כאלו יכתירו את חוסיין. איפה חוסיין? איפה יהיה חוסיין בעוד זמן מה? — אינני יודע. מי שנלחץ לחוסיין מבקר את מי שנלחץ לבאשיר. על שנים מה אפשר להישען בדיוק באותה מידה של רצינות. אם כן, יש מה שאנחנו קוראים הקדמה או פיצוח מייד של תוכנית האוטונומיה, ויתור עליה או דילוג עליה. אין לחכות איקס שנים אלא צריך מייד לתת תשובות, אין לחכות חמש שנים ולראות. אלה אינם רוצים להיכנס לדיון על האוטונומיה היום. בעוד שנה או בעוד שנתיים ומאז יתחילו לספור, אלא אומרים: ייגש מייד, אם לא ייגש מייד — אז בואו נקדים את השלבים וכבר נדבר מייד מעבר לאוטונומיה. נניח שנדבר בינינו מייד. בשקט גמור ובוזיזר יוכלו לומר מה שאתם הייתם צריכים לומר: נא לא לכלול את הירושלים, אחרת — חמש שנים. אם עדיין אינכם רוצים להיכנס לדיונים, אל תיכנסו לדיונים. אבל אתם רוצים להיכנס לדיונים עכשיו — בקשה.

אני, עם כל אי-הנוחות — כיוון שנוח להיכנס למשא-ומתן ואחר כך להתפתל ולחכות לתשובות — מתנגד למסירת יהודה, שומרון וחבל-עזה לידי הערבים, בעברית פשוטה — אני רוצה להשאיר אותם בריבונות ישראל, נקודה. אתם יודעים יפה מאוד מה טענתי. חששתי שמא נישאר קירחים מכאן ומכאן בלי סיני ובלי שלום, אלא אולי עם פיסת נייר עם המצרים, אולי עם שגריר, אולי, אבל בלי סיני כוודא — — כל עוד אינני מחויב, לפי ההסכמים שעשינו — —

יצחק רבין (המעריך):

את מי אתה מבקר?

יגאל הורביץ (תל"ם):

אחתי, את עצמי, אבל גם אותך. הצבעת בעד זה. הצבעת בעד זה ועוד אצך. ההבדל בין שנינו הוא, שאתה הצבעת בעד זה ואני התנגדתי, זו האמת. חבר הכנסת יצחק רבין, האמן לי, אינני במצב רוח לזיכרון. לא מפני שאין על מה להתווכח — ועוד איך יש על מה — אלא שבדקות האלה אני רוצה לומר את דעתי, את התשובה לממשל האמריקני ולכל אלה שרוצים שנהיה סימפתיים ונוחים וזתירים. יש פה מחנה אהוד בעולם לעומת מחנה נוקשה ועיקש. אני יודע, אתם יודעים שברומא היינו אהודים אחרי האסון בבית הכנסת, אהודים בלא מידה. מי לא בא? ואיך היינו מאוד לא הסימפתיים כאשר גירשו את אש"ף מבירות. אינני מדבר על האסון בחתילה. עוד לפני זה צעקו כולם: געוואלד, איוה מין רוצחים אנחנו. סימפתיה עולמית?

למצב שאנחנו מתחילים להיות מעמסה על ידידינו האמריקנים ועל הציבור היהודי. היום נשאלות שאלות ושמועות הערות, שכמוהן לא שמענו לפני שנה ולפני שנתיים. יש מי שמאמין שאפשר לעמוד לבד בכל המשימות האלה, יש מי שמאמין באופן עיוור שאפשר להשיג זאת — כפי שאמרו יהודים בזמן פינוי ימית "עוצו עצה ותופר", שיהיה נס ולא נפנה את ימית. ברוכים יהיו אלה, אבל לא הם צריכים לנהל את הפוליטיקה שלנו. מי שרוצה שנקים כאן חברה דמוקרטית מודרנית ושנגיע לאיזו עצמאות כלכלית, צריך להבין שאנחנו חייבים לעשות משהו שישמור על ביטחוננו, שיאפשר לנו לקיים יחסים תקינים עם שכנינו, שיאפשר לנו לחיות כך שנשתחרר מעול המלחמה ומהצורך להיות תלויים באחרים.

אדוני היושב-ראש, הנקודה האחרונה שמטרידה אותי היא לא רק מה שאמרים הגוים והיהודים בחוץ לארץ, אלא מה שאנחנו אומרים פה בתוכנו. אנחנו כל הזמן אומרים, שאנחנו חייבים להיות מאוחדים וכואו נדבר בטון תרבותי. אני רוצה בהחלט שנהיה מאוחדים ושנדבר בטון תרבותי, אני בהחלט בעד הדבר הזה, אבל אני חושב שעכשיו אנחנו נמצאים כאחד המאבקים הקשים ביותר שידענו. מלחמת לבנון גרמה קיטוב נורא בין המתנות השונים. זה איננו קיטוב שאפשר להתגבר עליו על-ידי דברים מלאכותיים, כמו דיבור מגומם, גרעם ומתק שפתים, אלא צריך להתמודד עם הבעיות. אם נתמודד עם הבעיות באמצעות ססמאות, כפי שהשמיע ראש הממשלה, או בהסתמכות על כוח בלעדי, כפי שרוצה שר הביטחון — נהיה עם לבדד ישכון, אשר לבדד יריב עם עצמו, ואינני רוצה לפתות פה לשטן.

אם חפצי חיים אנחנו וחפצי עתיד, יש לנו היום אפשרות לצאת לדרך חדשה, טובה יותר ונוכחה יותר. מה שבתוכנית רייגן נראה היום כאפשרות וכבסיס להתחלת המשא-ומתן, ייראה בעוד חצי שנה או שנה כתוכנית מינימום, ואינני יודע אם כוחנו יעמוד לנו נגד כל העולם, לכן, בוויכוח מדיני זה, יש להסתכל קדימה. אני מוכן להשלים עם העבר, אף שהתנגדתי למלחמה הזאת ואינני חוזר בי, אדרבא, התנגדותי לה התחזקה. לעת עתה, לפי מה שראינו, יודע, רואה ושמע בבית הזה מהממשלה ומאלה שצריכים להתוות את מדיניותנו, אני פוחד שכל השיגאות שעשינו כמלחמת לבנון יהווירו לעומת השיגאות הנוראות שאנחנו עתידים לעשות. אם אנחנו רוצים להגיע לשלום, עלינו לעצור זאת.

היורר מ' כהן-אביר:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל הורביץ, אחריו — לחבר

הכנסת חיים דרוקמן.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבין שבכוח ה"שבונג" והאינרציה אנחנו ממשיכים בוויכוחים שהיו לנו כטריט הוצגה בפנינו תוכנית רייגן כתוכנית אקטואלית — מה היה המהלך הזה, מה היה המהלך ההוא, והאם שר הביטחון אמר דבר מדויק או בלתי מדויק, לא שאין מה לומר בעניין הזה — יש הרבה לומר — אבל אני רוצה לעסוק ביושר בנושא. שלפי דעתי עומד במרכז הישיבה הזאת אחמול והיום — הדיון האמיתי על גורל ארץ-ישראל.

ראש הממשלה אמר מה שאמר, וראש האופוזיציה אמר מה שאמר. אני רוצה לומר את דעתי לא לשם קנטור ולא לשם ויכוח: רבותי חברי הכנסת, הבעיה היא גורל היהודה, שומרון וחבל-עזה לאור ההצעות או התוכנית — קראו להן כרצונכם — שהציג בפנינו הממשל האמריקני. אחיחם לדברים בלא

כ-45 ק"מ, אפילו רצו לעשות זאת. אם כך, למה לומר זאת? למה אמרו שצריך היה לעצור? למה אמרו שצריך היה להשאיר את הכביש בידי הסורים? למה אמרו שהממשלה דיברה על עצירה בתחום של 45 ק"מ ולא עצרה? האם אף פעם לא אמרו דברים שאינם נכונים? שלא אחטא בשפתי, אבל האם מנהיגי מפא"י של אז אף פעם לא אמרו דבר שאינו נכון כשצריך היה לומר אותו? האם עוד לא היה כדבר הזה? אז לא עשיתי הפגנות נגדם, גם שמעון פרס לא עשה. אמרו דברים לא מדויקים כשצריכים היו לאומרים. יש כאלה שאומרים דברים לא מדויקים כשלא צריך, אבל אני מדבר על מקרים שכן היו צריכים לומר. אמרו דברים לא מדויקים.

ועכשיו רצים וקוראים: שקרן, שקרן, שקרן, רבותי, אריק שרון השיג הישג בלתי רגיל, זה חזרה לכם. זה"ל נלחם באופן יוצא מן הכלל, והיה עיקש וידע מה הוא רוצה. הוא רצה להגיע לביירות, כדי לזרוק את אש"ף לים או לשדים, ועשה זאת. היה פנצ'ר נורא, זיכרו מה היה לפני שתילה. אני מוציא עכשיו את עניין שתילה מהוויכוח

יעקב גיל (המערך):

אתה שומע את הסגנון שלך?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יגאל הורביץ (תל"ם):

רק אתה חסר לי היום. חן לי לדבר.

יעקב גיל (המערך):

איך אתה מדבר? בושה וכלימה.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אתה יכול לדבר על שתילה. אני מוציא את העניין הזה מהוויכוח עכשיו. זה היה אסון. כולנו יודעים שזה היה אסון. אני לא רוצה לעסוק בזה.

אלעזר גרנות (המערך):

יגאל הורביץ (תל"ם):

צעקת את הדברים האלה בהפגנות עוד לפני שתילה. היה ישר ותגיד זאת.

אלעזר גרנות (המערך):

נכון.

שבח וייס (המערך):

גם ההפצצות האכזריות על כבירות היו אסון. אתם הקמתם שם את המדינה הפלשתינאית.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אתה רוצה לשמוע? כדי שלא לברוח ולא להתחבא, אני אומר שאני משוכנע שההפצצות האלה גרמו להחלטה הסופית של אש"ף לצאת. פשוט מאוד.

יהודה פרח (הליכוד):

— — —

יגאל הורביץ (תל"ם):

אבל עכשיו אינני רוצה לעשות גם את החשבון הזה.

שבח וייס (המערך):

יכולתם להטיל פצצת אטום, הייתם גומרים את כל הבעיות.

רפאל סויסה (המערך):

למה דורשים שרים בממשלה את פיטורי שר הביטחון?

— עזוב. לא שהיא לא חשובה, אבל בואו נעזוב את זה. מה שצריך לומר הוא מה בעצם אתם רוצים — תוכנית אלון? היא לא תתקיים. ידברו אתכם על מה שרוצים, היא לא תתקיים. לא במקרה לא בא תוסיין עד היום. לא במקרה בדקתם את זה יפה מאוד, ואינני רוצה לומר שעליתם אליו לרגל, כי זה לא יהיה נכון.

קריאה:

יגאל הורביץ (תל"ם):

אני יודע יפה מאוד שכני לבין אורי אבנרי יש תהום, גם בין מאיר פעיל לבני יש תהום, אבל בהערכה אחת אני מסכים אהם: מדובר בגבולות 1967. מדובר במדינה פלשתינאית. אני מתנגד, אבל הוא צודק: על זה מדובר. הם הציעו לחזור לגבולות 1967. אתם, נדמה לכם, שתוכלו לעקוף את זה בתמרונים, בהטעיה ובמשא-ומתן בשלבים. איך אמר חבר הכנסת פרס? באמת אינני רוצה להתחובת אלא להצביע על כך: הוא מדבר על ריבונות יהודית על גוש-עציון, הוא מדבר על הבקעה. כבר יש הסבר — הבקעה היתה כמעט ריקה, ואנחנו יישבנו אותה ופיתחנו אותה. אולי צריכים להיות אסירי תורה לנו על שפיתחנו ולימדנו איך לגדל, איך לעשות כך ואיך לעשות כך. רבותי, מדובר בגבולות 1967, כן או לא, ואני אומר: לא.

שלמה הלל (המערך):

גם אנחנו מדברים על גבולות 1967.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אתה אומר לא? אינך אומר לא. קיבלתי את תוכנית רייגן ואני מעז להגיד, אפילו תוכנית רייגן פלוס.

שלמה הלל (המערך):

אני אומר לא במפורש. למה לך? הלוא אין לך שום סיבה להשמין בצורה בלתי אחראית. אתה יודע שעל גבולות 1967 אנחנו אומרים לא, במפורש.

יגאל הורביץ (תל"ם):

בלתי אחראית? בלתי אחראית.

אני רוצה לומר כמה מלים. רציתי לגזור על עצמי שלא להיכנס לוויכוח, אבל אינני יכול להתגבר על היצר.

שלמה הלל (המערך):

מה שאתה אומר איננו אחראי. יכול להיות לך ויכוח אם לקבל פשרה, אבל אל תאמר שהוויכוח הוא על גבולות 1967.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אני חייב לומר כמה מלים מעבר למה שאמרתי בעניין תוכנית רייגן. על זה הדין בעצם: איזו מין ארץ-ישראל? על מה אנחנו מדברים?

אני רוצה לחזור ולומר: בזמנו, במלחמה החמורה והנוראה שבה אבד לנו בית-המקדש, ועצמאות ישראל אבדה לשנים רבות. לחמנו בפנים ושרפנו זה לזה את מחסני המזון המעטים, כשהאויב היה ממש מעבר לחומה. זה מוס נורא. אינני יודע אם זה מוס לאומי, על כל פנים, כך נהגנו אז, וזו עובדה.

היום המערכה כל כך כבדה, ואת מלאי המורל המועט שיש לנו אנחנו הורסים כעצם ידינו, ממש הורסים — קמים ואומרים בשעה כזאת, עוד לפני שתילה, מה אנחנו עושים ואיך אנחנו מציגים את עצמנו. איזה ויכוח היה על 45 הק"מ, כאילו אין פה רמטכ"לים וקצינים גבוהים שיודעים שלא היה אפשר לעמוד

חוכרת א' ישיבה קכ"ד  
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

היא היתה צריכה להתחיל במצוות. והוא משיב כפסוק מתהלים: "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גרים". אם יבואו אומות וירטענו: ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבע אומות, נשיב: "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". כל העולם כולו של הקדוש ברוך הוא, והוא לקחה מהם ונתנה לנו. אם כן, התחילה התורה בפרשת הבריאה על מנת לקבוע, שארץ ישראל שייכת לנו.

שמעון פרס (המערך):  
כל השמים וכל הארץ, זו עכשיו התוכנית הציונית  
החדשה?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
בהחלט.

מיכאל חריש (המערך):  
לפי השיטה הזאת, אפשר 'אולי' גם לקבל את ערב  
הסעודית?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
שואל על זה הרב חרל"פ זצ"ל — רכותי, כדאי לשמוע.

היור' מ' כהן-אבידב:  
חבר הכנסת, בכל זאת, דברי תורה כדאי לשמוע כלי  
להפריע.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
שואל על זה הרב חרל"פ זצ"ל: לכאורה, צריך היה הפסוק להיות כתוב אחת: כוח מעשיו הגיד לעמים לתת לישראל את נחלתם. החשובה לעמים, הטוענים: ליסטים אתם, היתה צריכה להיות: "כוח מעשיו לעמים, כדי להגיד להם שארץ ישראל שייכת לעם ישראל", ולמה נאמר: כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים? משיב הרב חרל"פ: החשוב ביותר הוא שעם ישראל ידע את האמת, שארץ ישראל שייכת לנו. כוח מעשיו הגיד לעמו, שעמו ידע, חשוב שאנו נכיר בכך ונודהה עם זה.

על הטענה "ליסטים אתם" קיימת תשובה חזקה. כל עוד אנחנו מגמגמים, מהססים ופוסחים על כל מיני סעיפים — אנחנו מסייעים לטענת האומות נגדנו.

אדוני היושב ראש, מעל כמה זו אני קובע, כי ארץ ישראל כולה שלנו היא, ואין לשום עם אחר זכויות לאומיות עליה. יהודה ושומרון הם לב לבם של ארץ ישראל, הם כוודאי לא פחות ארץ ישראל מתל-אביב ומפתח-תקוה. מדוע להציע לתת חלקים מיהודה ושומרון לירדן? איזו זכות יש לירדן על יהודה ושומרון? האם מפני ש-19 שנה היה לה שם שלטון בלתי חוקי? מדוע נציע זאת אנחנו כיום?

צורך ראש הממשלה בכל האספקטים הביטחוניים השייכים לעניין, כפי שהביאם אתמול כאומרו, והם חשובים מאוד, אולם אני רוצה להוסיף על כך האספקטים הלאומיים, הציוניים והדתיים. לא יעלה על הדעת לוותר על חלקים מארצנו, מלב לבם של ארצנו, ואני פונה לחבר הכנסת פרס ומבקש, שלא יהלך עלינו אימים כבעיית הדמוגרפיה. לפי טענה זו צריכים אנו להתקפל מחלקים נוספים של ארץ ישראל, ואולי ממדינת ישראל כולה. ובכלל, הייתי שואל את חבר הכנסת פרס, מה חשבה התנועה הציונית בראשית דרכה, כשהחלה קוראת ליהודים לעלות לארץ על-מנת להקים בה את מדינתם. מי היה אז הרוב בארץ, היהודים או הערבים? אין חשבה התנועה הציונית שנגיע למדינה יהודית? אך היה חזון גדול, שהעם היהודי יעלה לארץ וימלא אותה ביהודים. החזון הזה לא נס ליחו, הוא קיים גם היום.

שר הבריאות א' שוסטק:  
מי דרש? אין זה נכון. גם חבר הכנסת שמעון פרס אמר זאת  
אתמול, ואין זה נכון.

אהרן הראל (המערך):

שבת וייס (המערך):  
מר שוסטק, אתה היית הראשון ש — — —

שר הבריאות א' שוסטק:

היור' מ' כהן-אבידב:  
חבר הכנסת, זה לא ייתכן, קצת סכלנות. אדוני שר  
הבריאות, אני מבקש ממך: אדוני שר הבריאות, אני פונה אליך.

יגאל הורביץ (תל"ם):  
השר שוסטק, דווקא לי? דווקא לי?

שלמה הלל (המערך):  
מה דעתו של השר צפורי? כואו ונשמע את דעתו.

יגאל הורביץ (תל"ם):  
אינני דובר הממשלה ואינני מתכוון להגן עליה בכל תחום.

שלמה הלל (המערך):  
אני מציע שצפורי יפשר ביניכם.

יגאל הורביץ (תל"ם):  
נרמה לי שבתחומים מסוימים, אני לעתים מבקר את  
הממשלה בחזקה רבה ממך. אבל כשמגיע לה, אני רוצה לחזק  
את ידיה ולהחזיק לה אצבעות.

רכותי, הממשלה הזאת זרקה את אש"ף מלבנון. אתה יכול  
לעשות סלטות באוויר ולדרוש שממשלה זו תתפטר ושתהיה  
ממשלה אחרת בכל סוף גאום. אם אתה חושב שהממשלה  
צריכה להתפטר, בבקשה — לכו לבחירות, הציעו הצעה  
לפיקוד הכנסת: לכו לבחירות והפילו את הממשלה. נהלו אתם  
את המשאומתן עם ממשל ריגן, ואם ירצה השם, תיכשלו בו.  
צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יהודה חשאי (המערך):  
אכל אתם מתנגדים לבחירות.

יגאל הורביץ (תל"ם):  
אני מתנגד לבחירות?

היור' מ' כהן-אבידב:  
חבר הכנסת שבת וייס, חבר הכנסת הורביץ סיים את  
דבריו. אינך יכול להתווכח אתו לאחר שסיים. את הוויכוח הזה  
תוכל לנהל אתו בחוץ. הוא כבר ירד מן הבמה. אל תתווכח אתו  
באולם.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו —  
לחבר הכנסת מרדכי גור.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בלא ספק, הדיון הזה  
קשור לעתידה של ארץ ישראל. עתידה הסופי של ארץ ישראל  
קבוע מקדמת דנא. בשבת האחרונה התחלנו לקרוא את התורה  
מחדש בפרשת הבריאה: "בראשית ברא אלוקים את השמים  
ואת הארץ". בפירושו לפסוק הראשון בתורה מביא רש"י את  
דברי רבי יצחק השואל: מדוע התחילה התורה בפרשת  
הבריאה? הרי התורה רוצה לצוות אותנו באורח חיים מסוים.

היורר מ' בהן אבידב:

חבר הכנסת דרוקמן, אני רוצה להפנות את חשומת לבך, שחברים ביקשו היום לדייק בזמן. לפי מספר הגיליונות המונחים על שולחןך, אני מעריך שזה עניין של חצי שעה.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
לא נורא, אודרו.

הנה רחמינו על חבליימת ועל כל סיני, חמן קצר לאחר מכן צצה תוכנית ריגן, המתייחסת ליהודה ולשומרון בלי להתחשב כלל בקרבן הגדול שהקרבתו בסניי. האם אחרי כל זה עדיין חושב מישור שוויתורים שלנו ירשימו מישור? הגענו לקו האדום, וכאן אסור לנו לוותר כמלוא נימה.

אני רוצה לפנות לממשלה ולראש הממשלה ביחס לתוכנית האוטונומיה, שנעמוד בתוקף על אותם דברים שיבטיחו, כי תוכנית זו לא תיהפך, חלילה, למדינה פלשתינאית. בשום פנים אסור לנו לוותר על האחריות לביטחון. על הקרקעות ובמיוחד על מקורות המים. כל אלה חייבים להישאר בשליטתנו, כי הם בפשטנו ממש. אלה קווים אדומים לתוכנית האוטונומיה, ואסור לנו בשום פנים לעבור עליהם, ולא — הסכנה גדולה מאוד, ואיזהו חכם — הרואה את הנולד.

נוסף על כך, עלינו לראות את היעד: יהודה, שומרון וחבל-עזה חייבים להיות תחת ריבונות שלנו כחלק בלתי נפרד ממדינת ישראל. יש לשאוף למימוש היעד הזה בכל ההקדם. בנתיים עלינו להמשיך בתנופת התנחלות ממלכתית רכת ממדים, עלימנת להבטיח את השתרשותנו המסיבית בחלקי ארץ-ישראל אלה.

אדוני היושב-ראש, טוב עשה חבר הכנסת פרס שהביע הזדעזעות מהשלטים "בנין רוצח" וגינה אותם בכל לשון של גינוי. חבל שלא עשה זאת מייד לאחר ההפגנה האומללה ההיא. שלטים אלה ודומיהם פגעו בנו, וזה מעוות שלא יוכל לחקון. לכל הדעות, קרה אסון מתועז מאוד, וצריך היה כהחלט לחקור את העניין. אולם בטרם כל חקירה שהיא, ביום השני של ראש השנה, מייד חרצו את הדין בצורה כה מתרידה — "בנין רוצח" וידיך מגואלות בדם". קשה מאוד להוציא מלים אלה מהפה, וכל זאת באנגלית, על-מנת להקל על אמצעי התקשורת בעולם. זה היה מיעד ליצוא — "your hand drips blood", האין זו עילה נוראה? האם כל אלה אינם תנינת חרב ביד כל אויבנו?

רפאל סויסה (המערך):

מה הצביעות הזאת? איך אתם התנהגתם בפניו ימיה? האם הייתם ילדים טובים?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

סלח לי, אתה מרגיש שאינך מדבר לעניין. חשוב על מה שאתה אומר. אינך מדבר לעניין.

רפאל סויסה (המערך):

אולי אתה כן מדבר לעניין, או ענה. את חילי צה"ל הייתם. על מה אתה מדבר?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

ראיתי את השלטים האלה בעיתונות חרף, דוגמת ה"ניחוריק". הראו אותם בכל אמצעי התקשורת בעולם. גם אם היה זעזוע אמיתי מוכן מהאסון, היה ביטוי מרושע ביותר, כאילו נוצל ככוונה על-מנת לפגוע בממשלה ובראשה. האמת היא, שהפגיעה הייתה במדינת ישראל ובעם היהודי. אם רוצים ואם לאו, ראש הממשלה מזוהה עם מדינת ישראל, ומדינת ישראל מזוהה עם העם היהודי.

גם אני סבלתי מעלילה. הסיתו כ"י, כאילו כיניתי את מגני

רפאל אדרי (המערך):

לא נס ליחו אבל כהו עיניו.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
זה תלוי בנו.

אתגר גדול הוא לקרוא לעם היהודי לעזוב את הגלות ולעלות לארץ-ישראל. הכה נתמודד עם אתגר זה, במקום להציע פתרונות קלים של ויתורים על חלקים מארץ-ישראל.

רענן נעים (המערך):

כפי שאתם מתמודדים עכשיו?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

כן. אני מבקש שתבדוק מי הם העולים לארץ-ישראל, מאילו חוגים עולים לארץ-ישראל, ומאילו יורדים מארץ-ישראל.

מיכאל חריש (המערך):

גם מאותם חוגים יורדים הרבה מאוד אנשים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

לא, בשום פנים ואופן לא. אני מבקש שתבדוק זאת.

מיכאל חריש (המערך):

אתן לך כתובות.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

בבקשה.

שבת ויס (המערך):

הוויכוח אינו חשוב כל כך, כי העולים מצטים כל כך. בודאי תצטרך לחלק את זה לעוד כמה דורות.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

נכון, צריך לדאוג שיעלו יותר. זה האתגר האמיתי.

שבת ויס (המערך):

אין זה עומד בסתירה, הרב דרוקמן. בארץ-ישראל קטנה יותר אפשר להושיב המון יהודים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

ואני אגיד עוד משהו. גם אם אינני רואה בעין את הפתרון הסופי של כל הבעיות, לא ארים ידיים ולא אמצע מלעשות את הדבר שבו אני מאמין ואשר מוטל עלי — ליישב את ארץ-ישראל כולה. זהו חזון יהודי וציוני מדרגה ראשונה, ויש להגשים אותו בהקדם האפשרי.

כן נבחרה ארץ-ישראל עד כה. אילו היינו מחכים עד שכל הבעיות תיפתרנה, לא היינו מגיעים עד הלום. כך נמשיך. בעזרת ה', ובעזרת האמונה, המאמצים ומסירות הנפש שלנו נתגבר על כל הבעיות שבפניהן אנו עומדים.

יתירה מזו, שום הצעות של ויתורים אינן פותרות את הבעיה, אלא אם כן נתקפל לגמרי, וזאת איש איננו מציע. כמה שלא נוותר מיהודה ומשומרון, ירצו הערבים את ירושלים. זאת האמת, וביחס לירושלים מאוחר הבית הזה ורובו ככולו כהכרה, שהיא חייבת להישאר בידנו כבירת ישראל, שום ויתורים שנוותר לא יועילו; יועילו רק עמידה איתנה ואמונה בצדקתנו.

אדוני היושב-ראש, אני מרגיש צורך להזהיר את עצמנו מפני מחשבה מטוענת, שעלידי יתוררים נוכל להתגבר על כל הבעיות, ואם נוותר במקום אחד יתחשבו בנו במקום אחר. המציאות טופחת על הפנים ומלמדת אותנו, שההיפך הוא הנכון.

צירלי ביטון (החדית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
כבר חצי שעה הוא אומר שהוא מסיים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
אני מסיים. אנחנו נמשיך לבנות את הארץ כולה בחומר וברוח.

אהרן הראל (המערך):  
מי זה אנחנו?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
— עם ישראל כולו — — בחומר וברוח, בהזדהות עם נצח ישראל ובאמונה, כי הארץ הזאת כולה שלנו תהיה לנצח נצחים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
תודה לחבר הכנסת דרוקמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי גור. ואחריו — לחבר הכנסת יצחק רבין.

מרדכי גור (המערך):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני להגביע על כמה הערות שהעיר חבר הכנסת יגאל הורביץ. הדיון שלנו הפעם אינו על עתיד יהודה, שומרון ועזה בלבד, אלא על עתידה של מדינת ישראל ועל אופיה. לפי הערכתי, זה חשוב הרבה יותר, כי מדובר במסגרת גדולה יותר ובהיסטוריה ארוכה יותר וממושכת. איש לא בא לקבוע, שמוותרים לחלוטין על יהודה, שומרון ועזה. חבר הכנסת הורביץ, על כך דיברת עכשיו. ראש הממשלה דן בעניין זה אתמול. הרוב הגדול של חברי הכנסת אינו תומך בגישה הזאת. מצע המערך קובע בפירוש, שאיננו מוותרים חלקים גדולים של יהודה, שומרון ועזה. לכן, כדאי שדבר יהיה ברור, אף שכבר חזרנו והדגשנו את העניין פעמים רבות.

בני שליטא (הליכוד):  
מה פירוש "חלקים גדולים"?

שלמה הלל (המערך):  
אמור אתה.

מרדכי גור (המערך):  
כיוון שאתמול הסביר יושב-ראש המפלגה את העניין באופן די מפורט, אני חושב שהיום אני פטור מלחזור ולאומר. אסתפק בהערה נוספת, שוודאי עוד נחזור אליה: ראש הממשלה תיאר את האיומים המופלגים המאיימים על ביטחונה של מדינת ישראל, אך הרי האזורים שבהם אנחנו מדברים — בקעת-הירדן, אזור ירושלים, גוש-עציון ואזורים אחרים אשר יימצאו חשובים למשא-ומתן — יבטיחו את ביטחונה של מדינת ישראל מול כל סיכון בעתיד הנראה לעין. לכן יש פה העמדה לא נכונה של דברים. לא מדובר על החזרת יהודה ושומרון, לא מדובר על הקמת מדינה פלשתינאית ולא מדובר כהנא-זה על סיכון ביטחוני למדינת ישראל.

לכן הדיון האמיתי הוא על אופיה של המדינה ועל יכולתה לחיות עם שכניה, ולא — חבר הכנסת דרוקמן — על יכולתה לחיות למרות שכניה ובערונות מתמדת כלפיהם. על כך אנו דנים. אנחנו משוכנעים, שהתוכנית שלנו אינה מבטיחה רק את היכולת להמשיך, להתקיים, להתפתח, לעלות ולהתיישב, אלא היא מבטיחה גם את היכולת לחיות לאורך זמן בשלום, וגם את היכולת המחלטת להגן על מדינת ישראל. אלא שאנחנו מדברים על דריקום כהבנה, בהסכמה ובשלום, ולא על כפיות וסיפוחים. זה הברל שנוכח משוני בגישה כסיסית ובתפיסת עולם, ועוד אחזור לעניין זה.

אעיר עוד כמה הערות על הדברים שנשמעו פה אתמול

הטבח "יפי נפש". לא היו דברים מעולם. איך אפשר להעלות על הדעת דברים כאלה? איזה אדם שנותר בו צלם אלוהים אינו מודעוץ מטבה ומגנה אותו? נכון, כינתי "יפי נפש" את אלה שבמקום לגנות את הטבח ואת הטוחחים האמיתיים, הידועים לכולנו, העלילו מייד עלילת דם על ראש הממשלה ושר הביטחון, וסייעו בזה למקהלה המרושעת בעולם כולו, שפשוט קפצה על המציאה והאשימה את היהודים ואת מדינתם.

אדוני היושב-ראש, שמחתי לשמוע מחבר הכנסת פרס דברי שבת על ישיבות ההסדר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
חבר הכנסת דרוקמן, אתה כמו כולם, אני מבקש ממך לסיים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
אני מסיים.

שבח וייס (המערך):  
אם זה שבת, זה יכול להיות על חשבון המערך.

מיכאל חריש (המערך):  
שבחים — על חשבון המערך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
לא, זמנו חם. הוא חייב לסיים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
שמחתי לשמוע מחבר הכנסת פרס דברי שבת על ישיבות ההסדר, והוא כה הטיב לציין את ייחודן, בציינו שמדובר בחידוש היסטורי.

רענן מעיס (המערך):  
דבר קצת על המפד"ל.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
ואכן, לי הם תמיד נראים כתייליו של יהושע כן-נח, דוד המלך ויהודה המכבי. אולם עובדה מצערת היא כי בימים ההם, שבהם היה חבר הכנסת פרס שר ביטחון, לא היה אפשר להקים אפילו ישיבת הסדר חדשה אחת — — —

צירלי ביטון (החדית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
את מי זה מעניין, אדוני היושב-ראש? מה שמעניין הוא שזמנו של חבר הכנסת דרוקמן אינו תם לעולם.

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
סלח לי, אני מקפיד על הזמן, ואל תתערב. אני מבקש ממך. שמעת כמה פעמים אני מעיר. אם כן, אל תתערב. אני מבקש ממך. תן לי לנהל את הישיבה.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
— כלי החלטת ממשלה, ובזמנו לא היה קל להשיג את אישור הממשלה לכן. לבי נצטב אז מבוישה ומכאב, שמדינת ישראל היא המקום היחיד בעולם שבו יש הגבלה על הקמת ישיבות, וברוך ה' שעם חילופי הממשלות זכינו, ואין עוד שום הגבלה על הקמת ישיבות במדינת ישראל.

היו"ר מ' כהן-אבידב:  
חבר הכנסת דרוקמן, אני מצטער מאוד, איאלץ להפסיק אותך באמצע המשפט. אבקש ממך לסיים. כמה פעמים אני צריך לפנות אליך?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):  
אני מסיים.

רענן מעיס (המערך):  
סיים בדברים על המפד"ל.

דברים שמדינה איננה עושה בסוג כזה של מערכה, שאליה נגררנו אחרי השלב הראשון של מלחמת "שלום הגליל", ואיש מכאן לא ילמד אותנו מה הן קריית-שמונה ובית-שאן, אין מדובר אם ייתן לנו ראש הממשלה לנסוע לשם פעם — שלום אדוני ראש הממשלה, הלילות והימים שבילינו עם תושבי קריית-שמונה, בית-שאן ויישובים אחרים היו כאלה, שאיננו צריכים לפחד גם לא מ-50 בחורים אלימים. לא זה ישנה את עמדותינו הבסיסיות, ובעיקר לא בשאלות חינוכיות ממדרגה ראשונה. אבל מעבר לשלב מסוים והכרחי לביטחון המדינה, יש דברים שאליהם לא ניגדר, כי אין לדעת לאן הם מובילים. אין שום ספק כי מה שקרה בתקופה האחרונה היה אסון. אבל לצערי, זה אסון שהיה תוצאה של מצב. אם איננו טועה, חבר הכנסת דרוקמן, למדתי ממך או מאחד מחברך שיעור בתורה על היגדרות למצב שאין בו ברירה. אם אדם עושה דבר בלי ברירה, אבל מלכתחילה הגיע למצב מתוך ברירה, אין הוא פטור מעונש. אנחנו הגענו למצבים מסוימים בשל תוצאות המלחמה, עקב האסטרטגיה האידיאולוגית של ראש הממשלה על מלחמה מתוך ברירה.

אדוני ראש הממשלה, בהרצאות במכללה פיתחת שתי תיאוריות אסטרטגיות, שתוצאותיהן התמורות והשליליות הוכחו היום. התיאוריה האחת היא, שקבעת שיתכן שהורחבו של קלאוזוביץ, האומרת שמלחמה היא המשך של מדיניות. היתה נכונה בזמנו. היום קבעת, שאם יהיה לאייר כוח, הוא יצא נגדנו למלחמה בלא קשר למצב מדיני. בזמני, עוד כשהייתי במטכ"ל, דנו בעניין הזה. זו טעות חמורה, כיוון שאם קיימת התפיסה שכרגע שיש כוח יוצאים למלחמה בלא קשר למצב מדיני, הרי שאי-אפשר להפסיק את המלחמה, או שאין יודעים כיצד, להפסיקה כרגע המתאים ולעבור לשלב המדיני. זה מה שקרה לך, אדוני ראש הממשלה, כשנגררת למערכה האחרונה.

התיאוריה השנייה, שפיתחת בהרצאה האחרונה במכללה, היתה על מלחמת ברירה. כאשר עליה לשלטון, רצתה הממשלה לחייב אותנו להגדיר מטרות מלחמה. עם שר הביטחון עזר יצמן אמרתי, שאין מגדירות מטרות מלחמה. תחילה של מדינת ישראל נקבע בכנייה, ביצירה, בשלום ובמדיניות. למלחמה יוצאים באין ברירה, ואז חייבים לנצח בה. אם קובעים, שמטרות מלחמה קשורות לשטחים וליכולת להתגבר על מצבים, אז אין גבול לעצור בו. יצאנו למלחמה עם ברירה, ותוצאותיה, לצערנו הרב, טופחות על פני כולנו. לכן היות חשוב לקבוע שהמדיניות הזאת, המבוססת על שתי ההנחות האסטרטגיות הללו, פשטה את הרגל, כי היא כמעט סתמה את כל תנאי המדיניות שלנו, שאחם אנו צריכים לקבוע את עתידנו. עתידה של מדינת ישראל, אדוני ראש הממשלה, ייקבע בתהליכים מדיניים של דו-קיום בינינו לבין השכנים, והאמצעים העיקריים הם מדיניות ונכונות לדו-קיום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לפעמים גם חברי כנסת מדברים ביניהם ואין מפסיקים לנאום. גם לראש הממשלה מותר לדבר לפעמים.

מרדכי גור (המערך):

חבר כנסת לדוגמה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כל חבר כנסת הוא חבר כנסת לדוגמה. האם חבר הכנסת ידברו ביניהם, ורק לראש הממשלה אסור לדבר? אין זה מקובל.

מרדכי גור (המערך):

אדוני ראש הממשלה, העתיד ייקבע במדיניות, והמדיניות היא פונקציה של יכולת הידברות. מדיניות הסיפוח שהצעת פה

היום, כאשר קרה אסון ביירות, הייתי בחוץ-לארץ. חבל שחבר הכנסת מגן איננו פה, כי אני יכול לומר לכם, שאיש בעולם לא דיבר על האופוזיציה ואיש לא התייחס למה שאמרנו ולמה שהערנו. לצערי הרב, המעשים והאירועים דיברו בעד עצמם.

רונני מילוא (הליכוד):

מהניסיון שלי בחוץ, אני חייב לומר, שלא אתם נשמעת הטענה, ש"אם בארץ נאמרים דברים כאלה, מדוע אתם באים אלינו בטענות?"

שלמה הלל (המערך):

חבר הכנסת מילוא, דייק בבקשה. חברי הכנסת, חבר הכנסת מילוא מדבר על ניסיון שהייתי שותף לו. אנחנו שותפים לאותו ניסיון.

רונני מילוא (הליכוד):

זה נכון וגם זה נכון.

מרדכי גור (המערך):

כיוון שהנושא חוזר ועולה, ואנשי הקואליציה מאשימים את האופוזיציה במלים חר'פות מאוד, אני רוצה לחזור ולקבוע, שמדיניות הממשלה, מעשיה וכל השלכותיהם הם שקובעים את תגובתו הראשונה של העולם. באופן חר'משמעי נוכחתי לראות, שדווקא התגובות האחרות אשר מגיעות מכאן נותנות לדימוי שלנו איוון הכרחי, הדרוש להצגת אופיה של המדינה כמדינה דמוקרטית ולהצגת אופיה של העם כעם הרגיש לבעיות. לכן אני מציע שנפסיק להטיח האשמות. על-מנת שאפשר יהיה לדון בנושאים עצמם.

בשבועיים האחרונים עקבתי אחרי התבטאויותיו ואחרי אופן התבטאותו של ראש הממשלה. אני רוצה לומר, שאין לי צל של ספק שראש הממשלה, שהיה בעת ההפגנות בכית-הכנסת, מסר לעצמו דין-וחשבון, עשה את חשבון הנפש שלו והבין שהדרך הפוליטית הזו הגיעה לקצה. לא לשווא דיבר ראש הממשלה אתמול אך ורק על נושא אחד. אינני, חס וחלילה, ממעיט בחשיבותו של נושא זה, אבל אנחנו עומדים בעיצומה של מערכת מדינית מורכבת מאוד, שבה יש גורמים רבים.

כיוון שראש הממשלה אוהב לצטט מההיסטוריה, אין לי שום ספק, כי אילו היה פותח את כתבי צ'רצ'יל בכותרת הכרך הרביעי, היה רואה שעכשיו עובר עלינו — על הכנסת ועל הממשלה — "hinge of fate", נקודת מעבר שממנה נידונה מדיניות הממשלה לירידה. במעשיכם זה זמן מה, ולצערי הרב, בהתבטאויותיכם בחודשים האחרונים, איבדתם את הלגיטימציה באופן מוחלט. גם כפינים וגם בחוץ.

כרגע אינני רוצה לומר האם עלינו ללכת מתוך לבחירות. אינני מציע לאיש להיות בטוח יותר מדי, אבל כולנו חיים בחוץ עמנו. התחרשה הלא טובה, אשר התעוררה בעקבות השלכותיה של מלחמת לבנון, העמידה בספק את כל האמיתות המדיניות והאסטרטגיות שייצג ראש הממשלה במשך כל השנים הללו. לצערי הרב, בגלל ראש הממשלה ובגלל מדיניות הכוח של שר הביטחון, נגררנו למצב המדבר בעד עצמו, וכולנו משלמים עליו. היום, אחרי שנה וחצי, אני כבר פטור מלומר מלה על שר הביטחון. במה לא האשימו אותו? — בעניינים אישיים ובחשבונות. כאילו בכל דבר אני רואה מי יודע מה. אך היום כללכם יודעים, ואני פטור מלהזכיר ומלהביא דוגמאות. אולי היום אפשר יהיה לעשות, לקראת העתיד, חשבון נפש, שיהיה אמיתי יותר ממה שנעשה בתקופה האחרונה.

יש דברים, ידידי בקואליציה ובממשלה, שאסור לעשותם. הצלחה התחלתית והצלחה מתמשכת אינן קנה המידה. יש

אתמול, אדוני ראש הממשלה, הצביע על כך בצורה ברורה. חבר הכנסת מילוא, אתמול שמעתי ששאלו אותך ברדיו, האם משהו עוד יכול להתחדש בכנסת הנוכחית. עניתי, ששום דבר לא יתחדש, וכי מה עוד יכול לקרות, האם יבואו בביקני? — עד כדי כך מגלים אטימות למתרחש כעם ולמצבן של הכנסת ושל הממשלה.

רני מילוא (הליכוד):  
חוש הומור.

אורה נמיר (המערך):  
חוש הומור ברדיו?

מרדכי גור (המערך):  
אני מדברים על מצב שבו האחריות היא התוכנית והקובעת.

לצער הרב, אתמול לא הבחנתי בנאומי של ראש הממשלה בנוכחות לקבוע דרך חדשה במדיניות ובהתנהגות. כוונתי לומר, שהמורד שבו התחלתי לדרת בעקבות המלחמה הוא מורד שצריך לעצור בו במהירות רבה ככל האפשר. אני חושש שאפשר יהיה לעצור רק אם תוחלף המדיניות, כלומר, אם תוחלף הממשלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת מרדכי גור. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק רבין. ואחריו — לאחרון הגוואמים, חבר הכנסת שלמה לורין.

יצחק רבין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שתי שאלות עיקריות חייבות לעמוד במרכז הדיון המדיני בכנסת. השאלה הראשונה היא — מה היא תוכנית השלום של ישראל בגבולנו המזרחי? והשאלה השנייה — כיצד אפשר לממש ולהשיגה?

הוויכוח הציבורי על כל הקשור למכלול זה החל מייד בתום מלחמת ששת הימים, ואין פלא בכך, שכן זהו ויכוח על הבעיות המרכזיות של קיום מדינת ישראל וקיום ייעודה היהודי. הבעיה הפוליטית המורכבת ביותר שעלתה היא הבעיה הפלשתינאית, והשאלה הרגישה ביותר מבחינת ביטחונה של ישראל היא — היכן ימצא גבולנו המזרחי.

אכן, אין פלא שמכלול בעיות זה הוא המורכב ביותר בכל הסכסוך הערבי-ישראלי.

העניין הפך דחוף, משום שהוא עומד על סדר-היום על-פי הסכמי קמפ-דייוויד, שלהם הסכמנו, ובשל המלחמה בלבנון ותוצאותיה.

המלחמה בלבנון — ואיני מבקר זאת — היתה המלחמה הפלשתינאית-הישראלית הראשונה מאז חלקה הראשון של מלחמת העצמאות. מאז 15 במאי 1948 ועד המלחמה בלבנון היו כל המלחמות בין צאצאות מדינות ערב לבין צבאה של מדינת ישראל. צבא-ההגנה לישראל. אופיה של הלחימה, שכפה עלינו אש"ף, נבע מכך שמצדו לא היתה הכתנה בין אורחים ללוחמים, והדבר חייב אותנו לכצע פעולה קשה כערים מאוכלסות. כל אלה העלו את עדיפותו של העניין הפלשתינאי. בין שבתרנו בכך בין שלא, ואין מנוס מראיית הדברים נכונה.

השאלה הראשונה שאנו חייבים לשאול את עצמנו היא: מי הוא בעל השית לשלום בגבולנו המזרחי, מי הוא ה"פרטנר"? אתמול שמעתי מלות ולזול על האופציה הירדנית. איננו עוסק באופציות. עם מי, לפי תפיסתכם, ננהל משא-ומתן לשלום בגבולנו המזרחי? עם מי אתם מציעים לעשות חוזה שלום

מעל הבמה מבוססת על כוח: היא איננה יכולה להביא אלינו את שכנינו למשא-ומתן.

יהודה פרח (הליכוד):  
תן להם הכול, ושכ אתם למשא-ומתן.

מרדכי גור (המערך):

מי שנתן הכול, מי שנתן את כל סיני, היה ראש הממשלה הזה. אין מדובר על החזרת הכול, ואני שכ ומוהיר שמי שמדבר בלשון קיצונית ואומר שאין לתת כלום, לבסוף נתן הכול. זה עלול לקרות שוב, אם המדיניות שלנו תמשיך להיות קיצונית כאותה מדיניות המצודת בסיפוח מלא מתוך כפייה, ולא מתוך הסכמה או נכונות. לכן, ביסודו של דבר, גם אם היום אין שותפים לשום תוכנית ישראלית, יש לתוכנית שאנו מציינים סיכוי, כיוון שיש בה עתיד וסיכוי גם לצד השני, ויש בה יכולת להידבר במשא-ומתן. תוכנית זו עשויה להביא למצב, שכל אחד מהצדדים ישיג מה שחשבו בעיניו: מדינת ישראל תשיג יכולת פיתוח וביטחון, ושכנינו הערבים — יכולת להגיע לביטוי פוליטי. אוטונומיה, או כל פתרון אחר, אשר מאפשר רק זכויות כלכליות וגיהוליות, איננו מספק היום שום גורם לאומי בעולם.

יהודה פרח (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

זמנו של חבר הכנסת גור כבר תם. אני מצטער. אם תשאל שאלות, לא יישאר לו זמן לסיים.

מרדכי גור (המערך):

לכן, לאור מה שעברנו בתקופה האחרונה, אל למדינת ישראל לצאת באמונות חד-צדדיות ובתקיעות שופר בלעדיות. עליה לצאת בתוכניות, שבהן אפשר להידבר, ולא בתוכניות שעליהן חייבים להילחם. לכן, כאשר אנחנו קובעים מה עלינו לעשות בתקופה הקרובה, אנו אומרים שעלינו לנצל את המלחמה על כל תוצאותיה ולקרוא לתושבים הערבים הפלשתינאים לבוא למשא-ומתן, שבו יש סיכוי שהם ימצאו גם ביטוי פוליטי, שלא יבוא על חשבון ביטחונה של מדינת ישראל ולא על חשבון ההפתחותה. בתוכנית שלנו הדבר אפשרי, ובתוכנית שלכם כל מבוטח. אנחנו צריכים להציג תוכנית, שיכולה להתדיר את טעמנו ואת מהותו של השלום עם מצרים. אינני רוצה לחזור לפרשיות היסטוריות, אבל היום כבר אין ספק שכפועל, פרט להיבט המלחמתי — והיו לזה תקדימים. בהיסטוריה הקצרה שלנו — אין משמעות לשלום עם מצרים. איננו יכולים להרשות זאת לעצמנו. עלינו גם לחזור ולנהל עם ארצות-הברית מדיניות של הידברות, ולא מדיניות של מלחמה. אדוני ראש הממשלה, זה לא הוכיח את עצמו. בשותפות המלחמית היב איתנו גם האמריקנים וגם הנוצרים בלבנון על הלחי. מדינת ישראל אינה בנויה לשותפות במדיניות המבוססת על כוח, ואת התפיסה הבסיסית הזאת עליך ועל הממשלה כולה לשנות.

לצער הרב, הפגיעה החמורה ביותר שאנחנו עדים לה כשכרעות האחרונים היא הפגיעה בצה"ל. אדוני ראש הממשלה, מעל במה זו וגם בשיחה פרטית במשרדך הוזהרתי אותך, שהתנהגות מסוימת והעמדת צה"ל במצבים קשים עלולות להתגמק ולפגוע בנו. לכן, במיוחד עכשיו, אך גם בעתיד, יש לקבוע מדיניות ברורה של ביטחון והגנה שאין עליה ויכוח, אשר לא תפגע באחדות השורות. חבר הכנסת הורביץ דיבר על כך לפני כמה דקות. תוכנית של הממשלה היא להציג מדיניות שסביבה נוכל להתאחד, ושעליה נוכל להילחם ביחד. לצערי, אני חושש שקשה לכם להציג מדיניות כזו. נאומך

אני רוצה להעלות חוב מוסרי וחברי לאדם שאיננו כחיים, ליגאל אלון ויכרנו לברכה. ליגאל אלון היתה זכות ראשונים בגיבוש תפיסה כוללת ושלמה, המונחת היום ביסוד מצעה של מפלגת העבודה, וביסוד תפיסתה ותוכניתה לשלום. מה היו עיקרי התפיסה של תוכנית אלון?

בנוגע לייעודה של מדינת ישראל, אנחנו מוכרחים לגשר על פני הניגוד שבין שני דברים בסיסיים ויסודיים. הדבר הראשון הוא זכותו ההיסטורית של עם ישראל על ארץ-ישראל. כלי ראיית זכות זו בבסיס פוליטי, מוסרי והיסטורי — אין הסבר מדוע אנחנו כאן ולא באוגנדה או בבירוביג'אן. אבל השאלה איננה רק שאלה של גבולות. השאלה היא מהו ייעודה היהודי של מדינת ישראל: האם היא קיימת רק למען התושבים החיים בה? האם אין לה שליחות לשמור על יהדותם של יהודים בתפוצות, ולקיים את זיקתם הדתית ואת זיקת מורשתם התרבותית לעם היהודי ולארץ-ישראל? כדי שתוכל ישראל למלא שליחות זאת, אנחנו חייבים להיות — ואני יליד הארץ, אינני אוהב ביטויים כמו "אור לגוים" ו"עם סגולה" — אבל אנחנו חייבים להיות מקור השראה לערכים. אם נהיה עם שמשעבד כשני מיליוני פלשתינאים בניגוד לרצונם, לא נוכל להיות מקור השראה. זה לא ילך. בלי זיקה בין עם ישראל שבארץ-ישראל לתפוצות העם היהודי, ובלי קשר בין תפוצות העם היהודי לעם בישראל — עתידנו כמרכז יהודי נתון בסכנה. אני מאמין שמי שאמר שהוא מתחבט בין קדושת הארץ לקדושת העם, אכן התחבט בגישור על פני שני ניגודים אלה. השמירה על אופייה היהודי של מדינת ישראל איננה רק בשביל אלה החיים בישראל, אלא כדי שישראל תמלא את ייעודה היהודי בעולם. לשם כך, בפרק זה של ההיסטוריה היהודית ושל חיי מדינת ישראל, אין מנוס מלהסכים למסירת חלקי ארץ-ישראל — לא בשמחה, כי אם בכאב — אם יביא הדבר לשלום. אך לא ניסוג לקו הירוק.

המסקנה היא חלוקת הארץ. אמר קודם חברי, חבר הכנסת דני רחולין, שגם חניכי בית"ר, האצ"ל ותנועת החרות כבר קיבלו את עקרון חלוקת הארץ. אין עוד "שתי גדות לירדן, זו שלנו זו גם כן". על גדה אחת ויתרגנו. אם כן, בעניין העקרוני של חלוקת ארץ-ישראל כבר אין ריבוי, והשאלה היא כמותית, מה עונה על הבעיה. ואז עולה השאלה השנייה, שאלת ביטחונה של ישראל. כדי שמדינת ישראל תוכל למלא את ייעודה ולהתפתח, עליה להיות בעלת גבולות בניהגנה. קווי ה-4 ביוני 1967 אינם יכולים להיות גבולות בניהגנה.

חבר הכנסת יגאל הורביץ שאל שאלה. בשעתם הציעו ירדנים — ולא אפרט מי — שלום על בסיס הקו הירוק. דחינו זאת, כי לא היינו נכונים לסגת לקו הירוק. עמדנו בזה, ואני מאמין שנעמוד בזה גם בעתיד. אבל כדאי שנבהיר לעצמנו מה דורש ביטחונה של ישראל, ובפניו אלו סכנות היא עומדת. בגזרה המרכזית, הסכנה הביטחונית החמורה ביותר לישראל איננה טווח התותחים או טווח הקטיושות. הבעיה היא, כיצד למנוע מצב שבו ישמשו יהודה ושומרון שטחי כינוס וקריש קפיצה למתקפת שריון מסיבית נגד ריכוזי האוכלוסין הצפופים של מדינת ישראל — חיפה, תל-אביב וירושלים. ניתן להבטיח זאת אם גבול ההגנה של ישראל יוצב לאורך נהר הירדן, ואם יגנו עליו צבא-ההגנה לישראל והיישובים שבבקעת-הירדן ובשיפוליהם המזרחיים של הרי יהודה והרי שומרון.

הבעיה השנייה קשורה בתיאורו ההיפוטיטי של ראש הממשלה, שאם נגיע להסכם עם חוסיין, הוא ימסור את השטחים לערפאת. אינני יודע מנין בא התיאור הזה, אבל איש מאתנו אינו מציע אלא הסכם עם ירדן. אותם שטחים שבחזרה לשלום יימסרו לירדן חייבים להיות חלק אינטגרלי משטחה

בגבולנו המזרחי. עם אש"ף? כולנו מתנגדים לכך. מה היא האפשרות האחרת? האם יש אפשרות אחרת מירדן? מדוע לזלזל, מדוע לומר שאין אופציה ירדנית? האופציה הירדנית, לפי תפיסתנו, היא פשוטה: עם ירדן צריך לנהל את המשא-ומתן, ולחתום אתה על חוזה שלום בגבולנו המזרחי.

שר הבריאות א' שוסטק:  
על יהודה ושומרון?

יצחק רבין (המערך):  
על הכול.

שר הבריאות א' שוסטק:  
מה יש לירדן ביהודה ובשומרון?

היו"ר מ' סבידור:  
אני מקווה שזו רק שאלה רטורית.

שר הבריאות א' שוסטק:  
למה אתה?

שבח ויס (המערך):  
מיליון ערכים מול 30,000 יהודים.

יצחק רבין (המערך):  
אל תעזרו לי. שמעתי את השאלה, ועניתי עליה: עם ירדן ועם נציגות פלשתינאית, אם תקום האוטונומיה, אם תבוא ירדן — יבואו גם נציגים פלשתינאים.

שר הבריאות א' שוסטק:  
זוהי הטעות היסודית ביותר שלכם.

יצחק רבין (המערך):  
ארגוני, על כך אנחנו מתווכחים.

שר הבריאות א' שוסטק:  
מדוע ירדן היא "הפרטנר"?

אורה נמיר (המערך):  
עכשיו איננו דנים בבריאות.

שר הבריאות א' שוסטק:  
— — —

יצחק רבין (המערך):  
למען בריאותך, הירגע.

אני חוזר וקובע: לפי השקפתי, כרישית שאתו יש לנהל משא-ומתן על שלום בגבולנו המזרחי, ושאתו יש לחתום על חוזה שלום, הוא ירדן. אם תקום האוטונומיה, ישתתפו בכך גם הנציגים הפלשתינאים, אם תבוא ירדן — יבואו גם נציגים פלשתינאים.

כאשר לתוכנית השלום — לדעתי, כל תוכנית שלום כוללת חייבת לענות במשולב על שלוש שאלות מרכזיות, שבלי פתרונן לא יושג שלום אמיתי בגזרה זו. על השאלה הראשונה עלינו להשיב בעצמנו: מה היא מהותה של מדינת ישראל כמדינת היהודים? מה הוא ייעודה ומה הם ערכיה של מדינה שייעודה יהודי, אבל שחיים בה גם אזרחים שווים בעלי זכויות שוות. שאינם יהודים? השאלה השנייה היא: כיצד נבטיח את ביטחוננו? והשאלה השלישית: כיצד יושג פתרון סביר לבעיה הפלשתינאית? על כך התחייבנו בהסכמי קמפ-דייוויד. התחייבנו לפתור את הבעיה בהתחשב בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתינאי. אומנם, בתרגום לעברית קראו להם "ערכיי ארץ-ישראל", אבל בקמפ-דייוויד הוסכם, שהנוסח האנגלי הוא המחייב.

חוברת א' ישיבה קכ"ד  
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

קריאה:

— — —

יצחק רבין (המערכ):

אני הצבעתי בכנסת בעד אישור הסכמי קמפ-דייוויד, ואיני מתחרט על כך. אני ממשיך לתמוך בהם בחור בסיס להמשך השלום. הצבעתי בעדס על-אף התקדים המסוכן, שתמורת השלום עם מצרים היינו צריכים להתוותר הכול, כי ראיתי בחיוב את השגת השלום עם מצרים. ראיתי את הסכמי קמפ-דייוויד בחיוב גם כגישה לפתרון, בשני שלבים, של סכך הכעיות שממורח לנו. יש בפתרון שמציעים הסכמי קמפ-דייוויד תבונה רבה, שכן זהו שלב מעבר, שבו אין צורך לעסוק ביסודות של פתרון הקבע. אבל חוששני, חברי הממשלה, שהחמצתם את ההזדמנות להשיג הסכם משולש על כינון האוטונומיה, כיוון שלא השגתם אותו לפני שהשלמנו את פינוי סיני.

אדוני ראש הממשלה, באוקטובר בשנה שעברה פניתי אליך, לא מתוך שיקול מפלגתי ולא מתוך קנטור, בבקשה ליטול יוזמה ולזמן פגישה פסגה משולשת. פניתי אז, ישיבה חודשים לפני השלמת פינוי סיני, במגמה לשוב ולאשר את הסכמי קמפ-דייוויד — לערוך reaffirmation, כי הלא יש שני נשיאים שמלכתחילה לא היו שותפים להסכמי קמפ-דייוויד. פניתי במגמה לתת תורו ולהגיע להסכם על כינון האוטונומיה, ולהבנה אמריקנית-ישראלית בנוגע לדרך הטיפול בלבנון. דחית את ההצעה. כעת, לאחר השלמת פינוי סיני, האם מישוה חושב ברצינות, שסכרי שמצרים המבודדת והמוקעת בעולם הערבי עקב מלחמת לבנון תשפר ותגמיש את עמדותיה? ושמה היא תקשיח אותן? היום אין מנוס — מי שרוצה בהמשך תהליך קמפ-דייוויד חייב לחפש דרך לעירופה של ירדן, שלה תפקיד בתהליך זה, על-פי הסכמי קמפ-דייוויד, אל שולחן הדיונים.

יגאל הורביץ (תל"ם):

מה יקרה אם היא תקשיח את עמדתה?

יצחק רבין (המערכ):

מאחר שממשלת ישראל לא חיפשה בעמדותיה ובגישותיה דרך שתביא את ירדן לתהליך, לא נותרה ברירה אלא שממשל ארצות-הברית יעשה זאת.

אומר כמה מלים בעקבות הערות של חבר הכנסת יגאל הורביץ. אם התוכנית הקרויה "תוכנית רייגן" באה לשמש תחליף להסכמי קמפ-דייוויד — יש לדחותה על הסף, אבל האמריקנים אינם טוענים שכך הדבר, אם תוכנית רייגן תשמש תנאי מוקדם לחידוש שיחות המבוססות והמוקצות בעולם הסף, אבל האמריקנים אינם דורשים זאת. אם תוכנית רייגן וכך היא מוצעת על-ידי ארצות-הברית — מבטאת את עמדותיה של ארצות-הברית, כאחד הצדדים, למשאומתן ללא תנאים מוקדמים, ככונה להביא את ירדן לתהליך, ואם הדבר יעלה בידה — אוכל לחיות עם התוכנית, אך לא לקבל אותה. אראה בה ביטוי לעמדות האמריקניות. יש גם עמדות מצריות, ויש עמדות ישראליות. אני חוזר ומדגיש: על בסיס המדיניות העקרונית של הממשלה, כפי שהצגת אותה אתה, אדוני ראש הממשלה, ספק רב אם יתקדם תהליך השלום על בסיס קמפ-דייוויד, וספק רב אם ירדן תצטרף למשאומתן על בסיס עמדותיך. כל קיפאון מוליד את הסכנות הכרוכות בו. עם כל ההערכה להישגי הסכמי קמפ-דייוויד ולחזוה השלום עם מצרים, הישגים אלה מיצו עצמם במדיניותה של הממשלה הנוכחית. עתה יש מקום למדיניות אחרת, כדי לתת תנופה מחודשת להסכמי קמפ-דייוויד.

הרבוני, ומדינת ישראל תענה על כל הפרה של ההסכם. יתרה מזאת. מי לדיננו יתקע שהרשות לשלטון עצמי, המועצה המנהלית שצריכה לקום על-פי הסכמי קמפ-דייוויד, לא תקום ביום בהיר ותכריז עצמה "ממשלת פלשתיין", ואת שטחי יהודה ושומרון — מדינה פלשתיאנית? האם יש ערובה מוחלטת שדבר כזה לא יקרה? זאת תהיה הפרת חוזה, ודאי שמדינת ישראל וממשלת ישראל תנהגנה כפי שצריך, כדי למנוע זאת. אותו דבר אמור גם ביחס להסכם עם ירדן: יש תשובה על הפרת הסכם. במשך תקופה ארוכה עוד נהיה חייבים לשמור על כוחו של צה"ל, לבנות ולחזק, כדי לתת גיבוי לכל הסכם, כי כל הסכם עלול להיות מופר. ואם מדובר בירדן, אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת הנכבדים, שגם על-פי הצעותיכם יישארו טבריה, בית-שאן, עמק-הירדן ואילת בטווח קטיושות ותותחים. האם דמם של תושבי יישובים אלה יקר לנו פחות מדמם של תושבי חדרה או נתניה? האם אורך הטווח הוא הבעיה היסודית? השאלה היא עם מי עושים את ההסכם, ואנו חוזרים ואומרים: עם ירדן, עם זו שהיום אפשר לירות משטחה בקטיושות ובתותחים — גם על-פי הצעותיכם — על טבריה, על עמק-הירדן, על בית-שאן ועל אילת. לכן, אל תבהילו אותנו בסיפורי טווח הארטילריה.

ובאשר לשאלה השלישית — פתרון על הבעיה הפלשתיאנית, אם ברצוננו להגיע להסכם שלום בעל ממשות, מחובתנו להציע תשובה סבירה לבעיה הפלשתיאנית על שני היבטיה העיקריים: האחד — שמרבית הפלשתיאנים יחיו ביחידה אחת ריבונית ומדינית; והשני — שבאותה יחידה מדינית ריבונית אפשר יהיה לפתור את בעייתם האנושית והפלשתיאנית של הפליטים היושבים בלבנון, בסוריה ובמקומות אחרים.

היכן מצויים הפלשתיאנים? 1.2 מיליון נמצאים כיום בירדן, 800,000 — ביהודה ובשומרון, 500,000 יושבים בעזה, 600,000 הם ישראלים. יש 3.1 מיליוני פלשתיאנים בין ירדן לבינו, ובין 500 — 600 אלף פליטים בלבנון ובסוריה. בסך הכול יש באזורנו 3.5 — 3.6 מיליוני פלשתיאנים, ויש עוד 500,000 — 600,000 פליטים ברחבי העולם. על-פי תוכנית הפשרה הטריטוריאלית שלנו, יוכלו להיות בירדן — ששני שרם בכירים בממשלה הנוכחית ממילא קוראים לה "המדינה הפלשתיאנית" — 2.2 מיליוני פלשתיאנים, בעיקר בשטח שבמורח. כפי שיושבו 1.2 מיליון פלשתיאנים, ניתן יהיה ליישב 500 — 600 אלף או 700 אלף. זו היא הצעה קונסטרוקטיבית, אמיתית ואפשרית לבעיה הכאובה — הבעיה הפלשתיאנית. אם לא נציע הצעה חיונית לבעיה הפלשתיאנית, כד בכר עם ביצור ביטחונה של מדינת ישראל ועם שמירת אופיה היהודי — לא ייכון שלום בריקמא.

לסיכום, נראה לי שאם ניקח את ארץ ישראל על שתי גדות הירדן, כפי שניתנה כמנדט לבריטניה ב-1919 — — —

קריאה:

ב-1922.

יצחק רבין (המערכ):

ב-1922, וינסטון צ'רצ'יל, שהיה אז שר המושבות, הביא לחלוקה הראשונה של ארץ-ישראל.

אני מציע שבארץ-ישראל המנדטורית, במהדורות הראשונה שתי מדינות, אחת — יהודית, וממזרח לה — מדינה פלשתיאנית, או ירדנית פלשתיאנית, עם מקף או בלי מקף — אין זה משנה.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת יצחק רבין. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה לוריצן.

שלמה לוריצן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מבחינה מדינית אנחנו נמצאים במצב קשה ומסוכן ביותר. לכאורה, נרמה שאין לו פתרון, אבל מי שיוודע את ההיסטוריה של עם ישראל, יודע שלא אחת עמדנו במצבים כאלה במשך אלפי שנות קיומנו, והקדושי-ברוך הוא ממיד עזר לנו להתגבר ולצאת מהמצר.

בשעה זו, אדוני היושב-ראש, מוטל עלינו לבורר מה עלינו לעשות ומה אסור לנו לעשות. משנתה של "אגודת ישראל" כבר ידועה, ואוכל לחמצת אותה במלים ספורות: ראשית — מחנינות: שנית — חתירה לשלום, אפילו במחיר של ויתורים כואבים. זה מה שעלינו לעשות. ברצוני לומר גם כמה משפטים על מה שאסור לנו לעשות. ריכוז וביקורת על הממשלה מותרים — בתנאי שהביקורת תהיה אחראית, ובתנאי שהרויכות לא ילוש מעבר למסגרת המותרת. שהרי על המבקרים למיניהם לדעת, כי אנו ניצבים בכית זכוכית, ורכים בעולם עוקבים אחרי המתרחש אצלנו כדי לגנות אותנו ולהשתמש לצורך זה בהודאת בעל-דין.

אולם, לצערי, בזמן האחרון עברה הביקורת כל גבול של אחריות סבירה. ההאשמה וההלקאה העצמית הגיעו מעל ומעבר לכל יחס. משום מה אנו "מתאמצים", כן, אנו מתאמצים להוכיח שרוקא אנו, היהודים, אשמים בטבח במחנות הפליטים סברה ושתיילה. רבים מאתנו אינם מסתפקים בהשמעת ביקורת ובהעלאת ריכוז ציבורי על שאולי לא היה לנו צורך להיכנס לביירות, או שאולי אסור היה לנו להרשות לפלנגות להיכנס למחנות הפליטים, או שהיינו צריכים לעמוד יותר על המשמר כדי להבטיח שמה שקרה לא יקרה. לוא רק את זה היו אומרים. מילא, דברים כאלו הם בגדר ריכוז ציבורי לגיטימי. אך לא די בכך. בלהת הביקורת נראה היה כאילו לא אכפת למבקרים מי היו הרוצחים האמיתיים במחנות הפליטים, ומשום כך קיבלו עמי העולם רושם מוטעה, כאילו באמת אנו אשמים ברצח אכזרי ובלתי-אנושי זה, הכואב לכל יהודי לא פחות, ואולי אף יותר, מלכל אדם אחר בעולם.

הגויים, חלקם אנטישמים מובהקים, מוכנים ידיהם בהנאה גלויה. די להם לצטט הודאת בעל-דין כדי להוכיח את אשמת היהודים: "הנה, אזרחי ישראל בעצמם מודים באשמה". לצורך זה די היה בכרזה אחת מני רבות, אשר נראתה בהפגנה של "שלום עכשיר" ליד בית ראש הממשלה בירושלים, צולמה בטלוויזיה ובעיתונות העולמית ושודרה לעיניהם של מאות מיליונים. כך יכלו מאות מיליונים לקרוא בכרזה זו — לא שחזר על גבי לבן, אלא אדום על גבי לבן, ולא בעברית, אלא באנגלית, אדוני היושב-ראש, אדום על גבי לבן באנגלית. אצבע מאשימה כלפי ראש ממשלת מדינת ישראל — "your hand drips blood" כלומר: ידו של ראש הממשלה נוטפת דם. אר לעיניים שכך רואות.

אין ספק שההאשמה חמורה נגד ראש הממשלה של מדינת ישראל, המופיעה על-גבי כרזה זו, היא בבחינת הלשנה על כלל ישראל. גם בעבר ידע עמנו מלשינים, אבל אלו הלשינו על יחידים, וידענו כיצד לנהוג בהם. אבל הלשנה על כלל ישראל — דבר כזה לא נשמע בכל תולדות ימי עמנו. הלשנה כזו מסכנת את אחינו היהודים בתפוצות, ואומנם, עובדה היא שמאז הקיטרוגים האלה הם סובלים יותר ויותר מהתקפות אנטישמיות בכל המישורים. הלשנה כזו גורמת נזק חמור שלא ישוער לעם היושב בציון, וחוששני, אדוני היושב-ראש, שמעוות זה לא יוכל לתקון.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דומני כי לא אצא ידי חובתי אם לא אגיד כמה מלים לאומות העולם. אתם הגויים, שבזמן השואה התעלמתם מהריגתם של 6 מיליוני יהודים, ובכללם מיליון וחצי ילדים; אתם, שלא פצייתם פה כאשר במשך שנים הרגו המחבלים בראשותו של יאסר ערפאת אלפי אלפי נוצרים מאחיכם הנוצרים שכלכנון; ולא די בכך, אלא שקיבלתם את ערפאת בכבוד גדול באירופה כולה, ואפילו האפיפיור קיבלו בכבוד — האם יש צביעות גדולה מהטענות שאתם טוענים נגדנו היום, כאשר ברור לכם שהרוצחים הם נוצרים. אחיכם לדעה ולאמונה, הפלנגות?

אכן, אדוני היושב-ראש, אין זאת אלא שכל מי שחשב שעלילות הדם נגד העם היהודי חלפו מן העולם, חייב להיווכח שגם כיום עלינו להתמודד עמן. ממש כמו בימי הביניים החשוכים. כמו כן, עלינו ללמוד לקח מכפיות הטובה של נשיא לבנון, אשר רק אתמול באה לידי ביטוי בנאומו מעל במת האומות המאוחדות בניו-יורק. אלא שאנו מאמינים בני מאמינים, למודי נסים, עד שהנס כמעט שהפך לנו לטבע, ואנו בטוחים כי "לא יטש ה' עמו ונחלתו לא יעזב". עלינו לעשות רק מה שמוטל עלינו.

רבותי חברי הכנסת, עלינו לדאוג לקיומנו הפיסי והרוחני. בקיום פיסי כוונתי לבעיה הדמוגרפית. ראש האופוזיציה, חבר הכנסת פרס, הוכיח בדרמטיות ובדאגה את העובדה: כי בכל שנה נולדים במדינת ישראל רק 70,000 ילדים יהודים. לעומת 76,000 ערבים. זו אכן דאגה, אבל רבותי, הפתרון בידינו. נחזור למורשת היהדות ונקיים את המצווה הראשונה בתורה, מצוות "פרו ורבו". עלינו להגדיל את מספר הילדים הממוצע במשפחה.

אורה נמיר (המעריך):

נבטל את חוק ההפלות.

שלמה לוריצן (אגודת ישראל):

עלינו להגדילו רק משני ילדים למשפחה לארבעה. אצלנו בציבור החרדי הממוצע הוא שמונה ילדים ויותר — — —

היור"ר מ' סבידור:

בלי עין הרע.

שלמה לוריצן (אגודת ישראל):

בלי עין הרע. — — — וברוך ה', אדוני היושב-ראש, אנחנו מאושרים, טוב לנו, אין לנו בעיות, בכתים שלנו אין דוחק, ויש פרנסה לכולם. אם היינו מגיעים לממוצע של שמונה ילדים במשפחה, היתה הילודה 280,000 לשנה ולא 76,000. אדוני מר פרס, אבל אני מהמינימליסטים. לוא היה ממוצע של ארבעה ילדים בלבד, היינו מגיעים ל-140,000 ילדים יהודים לעומת 76,000 ילדים ערבים, והיינו פותרים את הבעיה הדמוגרפית. ועוד הערה קטניין זה — מי שכאמת כואבת לו הבעיה הדמוגרפית, אסור לו לנהל "מלחמת קודש" בעד חופש ההפלות.

אורה נמיר (המעריך):

"ידעתי שזה יגיע, רק לא ידעתי באיזה משפט. כבר אמרתי זאת לפני כמה משפטים."

שלמה לוריצן (אגודת ישראל):

את חכמה. ברור שכל אחד צריך לדעת זאת. זהו אל"ף-ב"ית, זה דבר טבעי, מושכל ואשון.

הדבר השני שעלינו לעשות הוא לדאוג לקיומנו הרוחני, כלומר לקיומנו היהודי. עלינו לעשות זאת על-ידי חינוך יהודי ברוח ישראל סבא, בארגון ובעולם כולו. אם לא נעשה כן, לא

והוא לא יקבל מצב שבו ינסה מישוהו לנצל גורמי חרץ. ולא ישלים עם ניצול האווירה העכורה שנפוצה נגד יהודים למטרה כלשהי.

אדוני היושב־ראש וחברי הכנסת, בשעה קשה זו, הבה נושיט יד איש לרעהו, ואז תהיה ידנו ארוכה ותגיע עד לכיסא הכבוד, והקדוש ברוך הוא גם הוא יושיט לנו ידו להצילנו ולגאול אותנו במהרה גאולת עולמים.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת-שלמה לורין. רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב־ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, תמה אני על חבר הכנסת גור, אשר הקשיב להרצאתי במכללה לכיטחון לאומי, שמע מובאה שאולה, ופירש אותה באופן כה שרירותי עד שאין להכירה. הוא טען, שכביכול על יסוד אותה מוכאה מספרו המפורסם של קלאחביץ, אמרתי כי כשיש כוח אין להתחשב במדיניות. מעולם לא השמעתי כדברים האלה. במכללה טענתי, שלפי הערכתי, עם כל הכבוד לגדולת האסטרטגיה של אותו מצביא פרוסי, בימינו נעשתה אמרה זו חסרת משמעות. מהי אמרה זו? — "המלחמה היא המשך המדיניות באמצעים אחרים". טענתי כי בימינו עלולה המלחמה להיות תופעה כה נוראה ומועזת, עד שאין היא יכולה להיות המשך של שום דבר. היא קטגוריה איומה העומדת בפני עצמה. אין לך הצהרה אנטי-מלחמתית יותר מזו. כך טענתי, ותו לא. מתי אמרתי שאם יש כוח צריך להשתמש בו בלי להתחשב במדיניות? הכול מדיניות. ממורי ורבי למדתי: כראשית כראשית את המדיניות. ביחסים בין עמים הכל נעשה על-ידי מדיניות. בכך אני מאמין, ולכן אני נמנה עם אלה השונאים מלחמות ואינם רואים במלחמה המשך של מדיניות. אלא קטיגוריה נפרדת לגמרי. רשום לפניך, חבר הכנסת גור, אתה איש צבא לשעבר, איש צבא מהולל: יש להביא דברים בדייקנות, ואין לסלף אותם. ייתכן שהיה חוסר הבנה.

אמש עמד על במה זו חבר הכנסת פרס וסיים את דבריו בהודעה דרמטית: "היה ירכוז ואנחנו ננצח בו". עצה לי לך, חבר הכנסת שמעון פרס, עצה עתיקת-יומים: אל תההל חוגר כמפתח. רק לפני 15 חודש היה לילה, ובו הופעת כמנצח: והיה בוקר והניצחון לא היה ולא נברא אלא היה למשל ולשנינה. אני זוכר את הלילה ההוא, שמעתי את ההודעה: הנה בא רגע הניצחון, הנה הופיע ראש ממשלת ישראל החדש. מדוע צריך לשוכ ולחזור על משגה כזה? פעם אחת לומר דבר, שאחר-כך משאיר טעם לא טוב בעיני ידיד יריב גם יחד, ניחא. לחזור על אותה תופעה — אין זה נאה, וגם אין זה מחוכם.

אחרי 15 חודש מנסה מר פרס לערער על תוצאות הבחירות בישראל, החופשיות והדמוקרטיות. לכן אקרא — "ערעור רטרואקטיבי על תוצאות של בחירות". הוא טוען, שהיום יש למערך קולות רבים יותר משיש לליכוד. מה פירוש "היום יש קולות רבים יותר"? האם מספר הקולות והיחס בין המספרים השונים אינו נקבע בלי הספירה? האין הוא נקבע לאחר שהאזרחים הלכו לקלפי? נכון, סיעת רצ, שקיבלה 27,721 קולות, הצטרפה למערך. אבל אני זוכר את מנהיגת רצ קוראת בתעמולת הבחירות, שלא להצביע בעד המערך, ושיש להבין שבכנסת יש צורך גם בסיעות קטנות. אני זוכר את התעמולה של אותה סיעה, וגם של סיעות הנומות לה פתחו אז יותר כמספר חבריהן. הן אמרו שלסיעות קטנות יש שליחות מיוחדת בבית-הנבחרים, ולכן אין להצביע בעד המערך, הצביעו בעדנו, הצביעו בעד רצ, הן אמרו. האם גברת אלתי עשתה משאל

נהיה בטוחים אפילו בכנינו ובנכדינו, ואנו חס ושלום עלולים לאבדם בהתבוללות המשתוללת וכנישואי התערובת.

חבר הכנסת יצחק רבין — ואני מצטער על שהוא אינו כאן — דיבר כאן לפני בלהט ואמר: לא לחינם אנחנו נמצאים כאן ולא באוגדה: יש לנו ייעוד, יש לנו יעד מרכזי, לדאוג ליהדותם של היהודים, לא רק כאן בארץ-ישראל אלא בעולם כולו. אילו היה כאן חבר הכנסת רבין עכשיו, הייתי מפסיק את דברי ואומר לו: דברים יפים ואמיתיים אמרת, אבל כיצד תבטיח אתה את יהדותם של היהודים כאן ובעולם כולו? איזה חינוך אתם נושאים באמתחתכם?

אודה נמיר (המערך):

נורא, נורא, איזה חינוך!

שלמה הלל (המערך):

חינוך יהודי, ציוני וסוציאליסטי.

שלמה לורין (אגודת ישראל):

אחד מראשי הממשלה, לא של "אגודת ישראל", עדיין לא זכינו ל"ראש ממשלה" של "אגודת ישראל" — — —

אודה נמיר (המערך):

הכנים שלנו משרתים בצבא ונהרגים במלחמה: זה החינוך הנורא שלנו.

שלמה לורין (אגודת ישראל):

חברת הכנסת נמיר, הקשיבי לי בלי להפסיק אותי. זה לא זיק לך, זה יהיה לך מעניין מאוד.

אודה נמיר (המערך):

אני בטוחה, מרתק.

שלמה לורין (אגודת ישראל):

ראש ממשלה של מדינת ישראל, אשר לא היתה אגודתית — עדיין לא זכינו לראש ממשלה אגודתית — אמרה לי ולחבר הכנסת לשעבר אברמוביץ ברגע של אמת: האמן לי, חבר הכנסת לורין — לילות חמימים אינני ישנה, לא בגלל בעיות ביטחוניות, לא בגלל בעיות מדיניות ולא בגלל בעיות כלכליות: כל אלה הן בעיות קשות, אך נתגבר עליהן. אני מודאגת שמה הנכדים שלנו יישאלו את עצמם: למה לנו להתגבר על כל הבעיות האלה? הלא בסן-פרנסיסקו נהיה משוחררים מהן, ואני שאלתי אותה: האם את מודאגת גם בנוגע לילדים ולנכדים שלנו? והיא ענתה: הו, לא, הילדים והנכדים שלכם — מובטח שיהיו יהודים. אמרתי לה, ואני אומר זאת לכל הכנסת, וכראש ובראשונה לחבר הכנסת יצחק רבין, שדיבר כאן בלהט על שיש להבטיח את יהדותם של כל היהודים בעולם: אפשר להבטיח יהדות על-ידי תורה ומצוות, ככל שמתרחקים מקיום תורה ומצוות, מתרחקים מיהדות. כי קודש ברוך הוא, אורייא ישראל חד הם. ומי שגורם להתרחקות מתורת ישראל, גורם להתבוללות ולנישואי תערובת, ואין הוא יכול לומר שייעודנו העיקרי הוא להבטיח את יהדותם של היהודים בעולם כולו.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה לסיים את דברי בקריאה לכל חברי הכנסת להתאחד, לפחות כדי להרוץ את גל האנטישמיות המתעורר נגד העם היהודי בתקופה זו. נחרש נא את המידה הקובעת, שלפחות בהתקפות מבחץ עלינו להתאחד ולהתלכד כאיש אחד ובלב אחד. אם ראש הממשלה של מדינת ישראל מותקף מבחץ, נבין שההתקפה מכוננת, לפחות באופן בלתי ישיר, נגד מדינת ישראל כולה, נגד אזרחיה ונגד כל יהודי באשר הוא יהודי. לכן מורשת היהדות וכוח עמידתה מחייבים להתייצב מאחורי ראש הממשלה והממשלה גם כאשר יש חילוקי דעות בנוגע לשיקול דעת זה או זה. לציבור חש כריא,

תמימות שבהן היתה ארץ ישראל מחולקת, ירושלים היתה מחולקת, בית-לחם לא היתה בדינו, ויריחו, אחר הוועידה המפורסמת, היתה מסופחת לממלכה ההאשמית של ירדן. האם היה אז יום אחד של שלום?

שולמית אלוני (המעריך):

ראש הממשלה מ' בגין:

היה משא-ומתן. האם פעם אחת הוא הביא לתוצאה חיובית? האם פעם אחת הוא הביא לחשוכה חיובית?

אחמול עשה מר פרס דבר, שחבר כנסת רבים אולי לא שמו לב לו. מוזר ומתמיה, בבית-אחת הוא חיסל את הסיכוי להסכם עם חוסיין ואת הסיכוי שלו להקים ממשלה חלופית. איך הוא עשה זאת? בכל זאת, מעניין לדעת. כך הוא אמר אחמול: "כן, צריך כמובן לעשות הסדר עם חוסיין שהשטחים האלה — בקעת-הירדן, גוש-עציון, צפון מערב ים-המלח וסביבות ירושלים יהיו בשליטת ישראל ובכרינותה". שמעו שמעו, אני אומר ברצינות, בשקט ואפילו באופן פרטי: האם תוכל להודיע, שעל-פי כל האינפורמציה העשירה והאדירה שיש לך ממסעותיך בעולם ומקשריך עם ראשי ממשלה ונשיאים, יתחום אתך המלך חוסיין על חוזה שלום אם תודיע לו: "דע לך, כל השטחים האלה שבארץ-ישראל המערבית — לנו הם, שאר השטחים של יהודה ושל שומרון — לך יהיו?"

אני שב ואומר לך, מר פרס, בכל הכרת האמת: להצעתך אין שום סיכוי. לא תוכל להכחיש זאת. תוכל להשיב לי ולומר, שגם להצעתך אין סיכוי. אבל על כך יש לי תשובה: לכן הצענו את הדרך אשר עליה בירך גם חברך הכנסת רבין — אוטונומיה, עם חקופת מעבר.

זה עומד כהחלט על סדר-היום, וזה אפשרי בהחלט. מה רצייתם, שבבית-אחת במשך שנים ספורות ישנה העולם כולו את דעתו, שאתם הרגלתם אותו אליה? הרי במשך 19 שנה, מ-1948 עד 1967, ובמשך 10 שנים נוספות, מ-1967 עד 1977, אמרו כל הממשלות בישראל: יהודה ושומרון אינן שייכות למדינת ישראל, ומן הדין שלא תהיינה שייכות למדינת ישראל, וקווי שביית הנשק הם גבולות הקבע של מדינת ישראל. כך הודיע שר החוץ לשעבר לא פעם אחת ולא פעמיים. הוא לא השיג הכרה בגבולות קבע אלה משום גורם בעולם, אבל כך הוא טען וכך חונק העולם כולו. האם אתם מצפים שאחרי 29 שנים של תעמולה רשמית כזאת בשם כל ממשלות ישראל, ישנה העולם את עמדתו במשך שלוש. במשך ארבע, או אפילו במשך חמש שנים? אני מעולם לא הייתי כה אופטימי. זה בוודאי ידורש זמן רב יותר. אך מדי פעם בפעם באים גורמים נוספים וטוענים שכך עלינו לנהוג. יש גורמים האומרים, בישראל איננה יכולה לעזוב את מה שהם מכנים "הגדה המערבית". אני שמעתי שאלה כזאת מפי אחד מאנשי המדינה הגדולים בעולם, לאחר שהוא שוחח עם מר פרס. הוא שאל, כיצד, בכלל, אתם יכולים לחשוב על עזיבת "הגדה המערבית"? יבוא יום ועוד עמים יכירו בדבר ועוד ממשלות תיווכחנה בו. אולם הצעתכם — תרתי דסתרני היא. אין בה שלום. חלוקת ארץ-ישראל פירושה שפיכות דמים מתמדת.

כיצד אתה בא ומנסה להוכיח, שזה יסוד להסדר? אתה אפילו מדבר על הסדר ביניים, אך לא הסכרת לכנסת מה פירושו של הסדר כזה. אין זה מקרה שבצענין זה החרשתי, הרי לא המעטת כלי-כך בדיבור. בעבר היתה הצעה להסדר ביניים עם ירדן. היתה הצעה להעביר את יריחו לשליטתו של חוסיין בלא שלום וכלא הסדר ביניים. נראה שזוהי ההצעה. אינני יכול לומר זאת בביטחון, אך אני משער זאת על-סמך הניסיון.

בקרוב 27,000 האזרחים האלמונים האלה, שאיננה יודעת מי הם, לבר אולי מאישה שלה ומכמה קרובים נוספים? האם נתנו לה מנדט להעביר 27,000 קולות לחשבון המערך?

שבח ייס (המעריך):  
"שלומציון" הוסיפה שני מנדטים לליכוד.

שולמית אלוני (המעריך):  
רק לליכוד מותר לעשות את זה?

ראש הממשלה מ' בגין:

אחר-כך קרא המערך לשני חברי ליכוד. מה אמרו להם? — חזרו הביתה. ניהא, אני מאחל להם הצלחה בבית שאליו חזרו. המודד בכחירות האחרונות היה למעלה מ-15,000 קולות. שני החבריים האלה ניהלו תעמולה והסברה למען רשימת הליכוד. הם קראו לציבור להצביע מ"חל. הם עברו לסיעה אחרת, גם זה קורה כפרלמנט חופשי. אבל האם הם נטלו עמם 30,000 קולות וצירפו אותם לקולות המערך? האם הסמיכו אותם 30,000 אזרחים אלמונים לעשות זאת? הרי זה אכסור, גמור לבוא כעבור 15 חודש ולטעון שלנו יש קולות רבים יותר משיש לליכוד. עובדה היא, שבכחירות האחרונות קיבל המערך 708,566 קולות והליכוד קיבל 718,941 קולות — הבדל של למעלה מריבבה. האם מריכה של רבבת אזרחים קל בעיניך, אדוני חבר הכנסת פרס?

הנה, אנחנו מקבלים את הדין. לו היה המצב הפוך, אני משער שהיית אתה משתדל להרכיב ממשלה. האם היית מצליח? — זו כבר שאלה אחרת. באותו לילה, כאשר התייחסת לעצמך כאל ראש הממשלה הבא, כבר ידעתי שאני ארכיב את הממשלה ולא אתה, כי במשך אותן השעות היה לי מגע עם המפלגות המועמדות לקואליציה. אבל אני החרשתי, ולא רצתי מייד לפרסם ניצחונות. היה זמן עד הבוקר, מדוע למחר כל כך? זוהי טענת שווא — לטעון כעבור שנה תמימה ומעלה, שבגלל ה"משיכות" האלה של אנשים יחידים, שלא קיבלו שום סמכות מאלה אשר הטילו את פתק הבחור בשביל דרך אחרת ובשביל רעיון אחר, חל לפתע פתאום שינוי יסודי במערכת הכוחות בכנסת. טענה זו לא תעזור לך.

אני יודע, מר פרס, שהוא ידעתי היתה אחמול מקים ממשלה הנקראת "חלופית". אני יודע, שכבר יותר מפעם אחת ומפעמיים, עשיתי ניסיונות כאלה ולא הצלחתי. אני חושב שגם לא תצליח, אם אינך רוצה בבחירות, חכה שלוש שנים ושלווה חודשים ואז יכריע העם בינינו. אני אינני אומר "יהיה ויכוח ואנחנו ננצח". כמו שאמרתי אחמול — העם יחליט. אבל לאט לך עם ניסיון להתפאר כאן בפני עיני. וזה.

הוויכוח החל ברצינות. גם היום הוא נמשך ברצינות. הוא יימשך. מן הדין שהוא יתנהל לעומק. ומן הדין שוביא את כל הנימוקים. כן, גם את הנימוקים ההיסטוריים. בדרך כלל אתם מלגלים עלינו, אבל אתם בעצמכם מביאים אותם. הנה היום קרא חבר הכנסת רבין בפתוס רב: הזכות על ארץ-ישראל היא יסוד קיומנו פה, שאם לא כן, מדוע איננו באוגדה הצדק עמו. אך אם אכן יש זכות היסטורית של העם היהודי על ארץ-ישראל, צריך להסיק מזה מסקנה כלשהי. צריך להביא נימוקים מדיניים, צריך להביא נימוקים ביטחוניים וצריך לנהל ויכוח רציני. אבל אין לטעון לפתע פתאום תוך כדי הוויכוח: אהה, לי כבר יש יותר קולות מלך. זה איננו רציני.

אני רוצה לומר לכל חברי המערך: הקשבתי לדברייכם, אתם אומרים שעלי-יד חלוקת ארץ-ישראל נגיע לשלום, ואני אומר בהכרה פנימית של האמת: חלוקת ארץ-ישראל ושלום — תרתי דסתרני. מאתור קביעה זו יש ניסיון של 19 שנים

שאלה זו, כי מעבר לים שמעתי צעה, שנקפא את ההתנחלות לחלוטין. זה נקרא "הקפאה ממשית". שאלנו מה פירוש "הקפאה ממשית" — נניח שהיום יש ביהודה ובשומרון ובחבל עזה בין 24,000 ל-30,000 תושבים יהודים, האם הכוונה היא ששום תושב יהודי לא יתיישב עוד? האם ממשלה יהודית חוציא צו ותאסור על יהודי לשבת, להתנחל, לרכוש בית, לבוא לעיר ולכפר ולחיות בארץ-ישראל? מר רבין, הרי יש לנו זכות על ארץ-ישראל. האם אפשר לשלול מיהודי זכות לחיות במקום כלשהו בארץ-ישראל? האם דרושה לנו ריזה כדי להיכנס למקום כלשהו בארץ-ישראל? הצטרעתי, משום שגם מעבר לאוקיינוס מקשיבים לשאלותיו של ראש האופוזיציה: "איך הם חיים? איך הם יחיו? אולי לא כדאי להתנחל? לא טוב לדבר כך בימים שמדברים על הקפאת ההתנחלות, כשכל עם ישראל צריך לעמוד כנגד התביעה הזאת, כי הרי גם אתם בעד התנחלות. נכון, אינכם בעד התנחלות בכל מקום. יש לכם התנחלות סלקטיבית, כמו שפעם הייתם — אומנם לא כולכם — בעד עלייה סלקטיבית. אבל אתם תומכים בהתנחלות במקומות מסוימים מעבר למה שהיה נקרא פעם "הקו הירוק". וזה האמת לאמיתה, אז לשם מה הקשיים שאתם גורמים?

מה אמר מר פרס? — "הם חיים במתח מתמיד, המתנחלים האלה, ואין יחיו בעתיד, אפילו יהיו 100,000?" אני מבטיחך, מר פרס, שהמתנחלים ביהודה ובשומרון אינם חיים במתח. אתה יכול לשאול אותם, לך אליהם. חיות משפחות עם ילדים קטנים, יש גני-ילדים, מתכנים את הילדים, והם הולכים לבית-הספר. איש אינו מפחד ואיש אינו חושש. אדרבא, הם חיים בהתנחלות הרוח. הם שבו למולדת, יש להם הכרה שהם עושים בשביל המולדת. יש להם הכרת שליחות, ואין שום מתח. ודאי, הם מחזיקים נשק בידיהם. הם חייבים לשאת נשק. האם כשנכנסת הארץ בתקופה אחרת, בשיטת "חומה ומגדל" בתוך אוכלוסייה ערבית צפופה, לא החזיקו המתנחלים נשק בידם כדי להגן על חייהם ועל חיי האחרים? שכניהם? האם יש בזה מן הפגם, שמתנחלים בארץ-ישראל רוצים להגן על עצמם כלא להזדקק להגנת הוולט? נכון, הם מוכנים להגן על עצמם, אבל אין מתח. כמובן, אם יהיו יותר מתנחלים, יהיה טוב יותר.

איננו מנשלים את הערבים. אני רוצה לומר זאת בהדגשה, משום שמדברים אלה ואלה רושם כאילו ההתנחלות גורמת עוול. אנשים עולים על הר, על סלע שמעולם לא עובד בידיו אדם, גם לא בימי אבותינו ואבות אבותינו, ושם הם מתנחלים. האם איננו צריכים להכיר במעשה הגדול הזה? יש לשבח חלוציות כזו. הם חיים בצמצום, כמו בימים עברו. הם חידשו את המסורת החלוצית. איזה מתח יש בחייהם? הם חיים במולדת בכבוד, בחירות וברעות. מי ייתן שתרבה ההתנחלות וירבו המתנחלים. אני אומר זאת מעל בימת הכנסת.

להווי ידוע, אני בטוח שעם ישראל רוצה בהתנחלות, אבל ההתנחלות איננה רק זכות. ההתנחלות היא חלק חשוב מאוד של ביטחוננו הלאומי. היא קטע שמעולם לא עובד בידיו לעזיד. אנתנו רוצים לחיות בשלום עם שכנינו, המתנחלים רוצים לחיות בשלום, והשכנים חיים אתם בשלום. אומנם, לפעמים קורה משהו. אך כפי שכבר אמרתי, דברים כאלה קורים בכל מקום. לכן, בנוגע להתנחלות, אל נוציא לעז על עצמנו. אין זה כריא וגם אין זה דרוש.

אשר לאוטונומיה — זהו אחד הדברים המעניינים ביותר ששמעתי בכנסת בתקופה האחרונה. חבר הכנסת פרס וחבריו כבר הספירו את האוטונומיה פעמים מספר. היום שמחתי לשמוע את דבריו של חבר הכנסת יצחק רבין, ששיבח את הסכמי קמפ-דייוויד והעריך את ההישג שבהם. הוא טען,

בהודעה זו חיסלת כל סיכוי לחתימת הסכם עם חוסיין. על-פי הודעותיו של חוסיין, אין צורך ללכת לשום מקום. ברור שהוא דורש שיהודה ושומרון יחזרו לידיה. הוא גם דורש את מזרח-ירושלים. נכון, הוא לא יקבל את זה ואף לא את זה. אנחנו נדאג לכך שלא יקבל. אבל אתה אינך יכול להעלות על הדעת, ואינך יכול לספר לחברי הכנסת, שאם תסכים לחלוקת ארץ-ישראל — כפי שהצעת — תעשה עמו הסדר או שהוא יעשה הסדר עמך. אם, כפי שאמרת, יעברו שטחי ארץ-ישראל המערבית לשלטון זר והיו תחת שליטתו של חוסיין, כי אז למעשה תוקם בהם מדינה פלשתינית — כפי שמעירות דרישותיו של חוסיין והכרזותיו. משום כך אין לך סיכוי להקים בכנסת הזו ממשלה חילונית. מלבד שינוי ורק"ח לשעבר, חר"ש הדיוס, אין עוד סיעה אחת בכנסת שתתמוך ברעיון הזה. כך בכתיבת חיסלת את הסיכוי לעשות הסדר עם חוסיין וביטלת את האפשרות להקים ממשלה חילונית. הרי לכם תוצאה מעניינת למדי של הכרזה קצרה אחת בנואם שרצף וקוצף.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
מנין לך שרק"ח תתמוך בתוכנית כזאת?

(צחוק באולם)

ראש הממשלה מ' בגין:

חבר הכנסת פרס אמר, כי הקרב איננו על ארץ-ישראל אלא על מדינת ישראל. אני שולל את שתי ההודעות האלו גם יחד. אין היום שום קרב על מדינת ישראל. ברור ה', מדינת ישראל קיימת, גם בגליל יש שלום. כמובן, מדי פעם בפעם קורה משהו. בכל העולם קורים דברים. ומה קורה בלונדון השקטה והשלווה? לא רק בכלפסט, גם בלונדון יש אירועים. האם בפרס אין? האם ברומא אין? קורים דברים, זה טיבו של העולם. אנחנו חיים בתקופה של אלימות, ובאמת, לפעמים אפילו איראפשר להבינה. כל העמים חיים תחת איום האלימות. אפשר לחסל זאת כפי שחוסל הטרור האנרכיסטי בתקופה שבין שתי המאות, וכמובן, הטרור יחוסל, אבל לכך נדרש זמן. בינתיים משחללת האלימות. לפעמים זה קורה.

אבל האם יש קרב על מדינת ישראל? איפה הקרב? באיזו גזרה הוא מתנהל? אינני זוכר תקופה שבה יושב ישראל בטח יותר מבימים אלה. אין שום קרב על מדינת ישראל, וגם אין קרב על ארץ-ישראל. ברור ה', ארץ-ישראל בדינו היא, והיא נבנית. אני יכול לומר לך, מר פרס, שזה עשרות בשנים, אולי משנות השלושים, שלא היתה תקופת בנייה כזו בארץ-ישראל — בגליל, בעריות הפיתוח, בירושלים, ביהודה ובשומרון. אין שום הכדל בין האזורים, כל ארץ-ישראל נבנית. אדרבא, צא לשדה וראה כמו עיניך, דבר עם האנשים ושמע מה בפיהם. איזה קרב יש על ארץ-ישראל? ארץ-ישראל נבנית, יש בניין המולדת המערבית החדשה, שמחה ויצירה וידידות. על-פי העבר החלוצי שלכם, שהוא מפואר — אם כי בחלקו המכריע הוא עבר — הייתם צריכים לכרך על תופעה כזו. כמה יכול יהודי להתנאות יותר ממכניין הארץ וביישובה? זו מצווה השקולה כנגד כל המצוות. איזה קרב על ארץ-ישראל מתנהל עכשיו? יש ויכוח, אבל אל תמהר לומר "אנתנו נצח". אין שום קרב על מדינת ישראל, ואין שום קרב על ארץ-ישראל.

נכון, יש בעיה מה יהיה בעתיד. השאלה היא האם תהיה ארץ-ישראל בדינו ויהיה שלום, או האם תחולק ארץ-ישראל ותהיה שפיכות דמים מתמדת. לפי הכרתי, כך עומדת השאלה. אצלכם אין היא עומדת כך. בזה יש בינינו מחלוקת, וצריך לברר אותה ברצינות ובכנות.

אתה מציג שאלה: מה יהיה על המתנחלים? הצטרעתי על

חלוקה פונקציונלית, אופציה ירדנית, כל האפשרויות שבעולם — ולא תמצאו טוב שרובנו ככולנו הצביע. אין תוכנית אחרת. יש לעמוד על תוכנית זו, ואנחנו מוכנים לכך. משום שאנחנו רוצים בשלום עם שכנינו. אנחנו רוצים לחיות אתם בכבוד הדדי, ואיננו רוצים לעשות עוול. חבר הכנסת רבין אמר היום בתוסר זהירות — ואני בטוח שהוא יצטער על הביטוי הזה — "לשעבר 1.2 מיליוני אנשים מעם אחר". האם מישוה בכית הזה רוצה לשעבר ערבי אחד? לשעבר, כלומר לעשות אותו עבר? אני בטוח שאתה מצטער על הביטוי הזה. אין יתרי הרצצה בכך. מאז קמנו, מאז דבקנו בציון, אנחנו רוצים לחיות עם השכנים הערבים בכבוד הדדי, בחירות ובקדמה אנושית.

ראש הממשלה מ' בגין:

אין היום שום תוכנית אחרת, תתפלאו לשמוע. התוכנית היחידה היא אוטונומיה עם תקופת מעבר, ואחרי תקופת המעבר יגיש כל אחד את חביונותיו על-פי זכויותיו. זה בהחלט מותר על-פי הסכם קמפ-דייוויד. אך מי שחתם כעד איננו צריך לקבוע מראש מה יקרה אחרי תקופת המעבר ואיננו יכול לקבוע זאת, בשום אופן לא. אנחנו, בקווי היסוד של המדיניות, כתבנו בגלוי מה זכותנו לפי זכותנו, אבל גם אז תהיה אוטונומיה. לא נרצה להחזיר בחיי היום-יום של שכנינו, בכל התנאים תהיה אוטונומיה מלאה. נעניק אותה ונשמור עליה. אין תוכנית מעשית אחרת. כל התוכניות שהעלה אתמול חבר הכנסת פרס הן תיאורטיות, אין להן שחר ואין להן יסוד במציאות. דווקא הערבים אינם מוכנים אפילו לשמור אותן. ומה אתם — אנשי המערך — עושים בינתיים? — את השלום אינכם משיגים, על ההסכם אינכם חותמים, אבל על חלק של ארץ-ישראל אתם מוותרים. זוהי התוצאה היחידה. יש דור, דווקא הדור האחרון לשעבר והראשון לגאולה, שזכה לראות את ירושלים מאוחדת ואת ערי אלוהינו חוזרות אלינו. האם הוא, הדור הזה, צריך מיוזמתו שלו להציע לחלק את מורשתו ואת מכורו? או לאוונתים שכן שומעות.

אדוני היושב-ראש, הבה נתאחד סביב הסכם קמפ-דייוויד. נעמוד על היסוד שהוא מייצג, נדאג לשלום ונשמור על ארץ-ישראל. אל נחלק את מולדתנו ואת ארצנו. הזכות הזו אינה ניתנת לערעור. זכותו של העם היהודי על ארץ-ישראל היא זכות נצח.

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד לבקש מהכנסת לאשר את שתי ההודעות מאמש.

היו"ר מ' סבירור:

הודה לראש הממשלה. אני מזמין את חבר הכנסת דוני מילוא להביא בפנינו הצעת סיכום. נערוך שתי הצבעות נפרדות: הראשונה — על הצעות הסיכום כעניין המצב המדיני, ולאחר מכן, על מינוי השר מודעי לשר האנרגיה והתשתית.

רני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו הצעה הסיכום מטעם סיעת הליכוד, חזית דתית לאומית, אגודת ישראל — יהדות התורה, תנועת מסורת ישראל, התחיה והתנועה להתחדשות ממלכתית:

הכנסת רושמת לפנייה את הודעת הממשלה על המצב המדיני. כפי שנמסרה לכנסת על-ידי ראש הממשלה ביום ב', א' כחשון התשמ"ג — 18 באוקטובר 1982, ואת דברי התשובה. כפי שנמסרו לכנסת ביום ג', ב' כחשון התשמ"ג — 19 באוקטובר 1982.

שלפני כחצי שנה הייתי צריך ליטול יוזמה ולהזמין את נשיא ארצות-הברית ואת נשיא מצרים למעין קמפ-דייוויד שני, כדי לשוב ולאשר את הסכם קמפ-דייוויד הראשון.

יצחק רבין (המערך):

הסכם על האוטונומיה.

ראש הממשלה מ' בגין:

הסכם האוטונומיה הוא חלק של הסכם קמפ-דייוויד. בסדר, אין זה משנה. מה אמרת בלעז? — **reaffirmation**

לא יכולתי לקבל את העצה הזאת. אני תמיד מוכן לשמוע לעצה טובה, אדרבה. אבל לא יכולתי לקבל את עצותיך, ואסביר לנכנסת מדוע. ראש הממשלה של מדינת ישראל חתם על ההסכם על האוטונומיה כמו ידיו, גם נשיא מצרים חתם עליו, ואילו נשיא ארצות-הברית חתם כעד. האם צריך ראש הממשלה ליטול את היוזמה ולבקש אישור מחדש של אותו הסכם? הרי בכך הוא כאילו מציג סימן שאלה על תקופה של ההסכם. אם ההסכם קיים, ואם הוא נחתם, הרי שהוא בתוקפו. למה צריך לדון בו מחדש? למה צריך לאשר אותו מחדש? אם מבקשים אישור מחדש, כאילו מטילים ספק בתוקפו.

אני מעולם לא הייתי מוכן להטיל ספק, אני רוצה לומר לכם, רבותי, הטענה שלנו — נאמנות להסכמים, כיצוע הסכמים — היא טענה שאיננה מושמעת לשווא בחוגים מדיניים רבים. אל תחשבו שהדברים האלה נזרקים סתם כך לחלל האוויר. במעשינו הוכחנו נאמנות להסכם, ואנחנו זכאים לדרוש נאמנות מאחרים.

נכון, הוגשו עמדות מסוימות, אבל אנחנו אמרנו שבעינינו הן אינן בסיס לדיון. אנחנו רוצים לדון על ביצוע הסכם האוטונומיה עם שתי המדינות שחתמו אותו על הסכם קמפ-דייוויד. זו הודעה חיובית. לא הסתפקנו בשלילת העמדה שלא נתקבלה על רעתנו. הגשנו הצעה חיובית — בואו, נתכנס ונשב. אם תרצה ירדן לבוא ולדון על האוטונומיה על-פי ההסכם, היא מוזמנת. בבקשה, אבל לא על מזרח-ירושלים. לקחת אותה, לא על יריחו ליטול אותה, ולא על הסדרי כיניים. אלא יש לדון על-פי הסכם קמפ-דייוויד. שם יש הסדרים אחרים לגמרי על תקופת מעבר, על ישיבתו של צה"ל ביהודה ובשומרון לא רק כדי לתת ביטחון לחמש השנים, אלא גם beyond — מעבר לחמש השנים, לזמן רב, אפשר לומר — לאורך ימים. במובן התנכ"י האמיתי של הביטוי. ירדן מוזמנת לבוא ולדון על-פי הסכם זה, בבקשה.

אבל אתם כבר הספדתם את האוטונומיה. בנאומי אמר חבר הכנסת פרס: "האוטונומיה נתונה". כמו אזוני שמעתי זאת. הבוקר, ליתר ביטחון, קראתי את הטקסוגרמה. שמה טעיתי בשמיעה, אך היא כתוב "האוטונומיה נתונה". אם היא נתונה, אז היא מתה. הרי לחנק אין שום תוצאה אחרת. בנאומי גם אמר חבר הכנסת פרס, שאפשר לעשות הסדר כיניים עם חוסיין וגם — כן, כך הוא אמר — להשתמש בתוכנית האוטונומיה לפי קמפ-דייוויד. הצטטה המדווח: "הסדר הביניים יכול להיות מושגת גם על תוכנית האוטונומיה לפי קמפ-דייוויד". האם היא נתונה וקמה לתחייה? כל כך מהר, בערב אחד, בנאום אחד? אני תמה. האם האזינונים אינן שומעות מה שהפה מדבר, האם העין לא ראתה מה שהעט כתב? הנה, בין רגע האוטונומיה נעלמה, ואין על מה להתווכח וצריך הסדר כיניים, ולפתע היא חיה.

רבותי, ככל הכנות אני רוצה לומר, שכימים אלה אין שום תוכנית מדינית שיש סיכוי שתוליד ליחס שכנות טובים והוגנים ולשלום. פרט לתוכנית האוטונומיה, חפשו ככל שתדעו —

חברת א' ישיבה קב"ד  
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

הצפון ולזרז את המשאומתן להוצאת כל הכוחות הזרים מלבנון, ובכללם צה"ל.

9. הכנסת תובעת לחדש את תנופת הפיתוח והאכלוס בגליל, בנגב, במרחב ירושלים, בבקעת הירדן וברמת הגולן.

10. הכנסת סבורה, כי יש לפתוח בהידברות מחודשת עם ארצות-הברית של אמריקה ועם המדינות הדמוקרטיות האחרות, כדי לשקם את יחסיה הבין-לאומיים המעורערים של ישראל וכדי לאתר דרכים חדשות לקידום הביטחון והשלום באזור.

11. הכנסת קוראת להידוק יחסי השלום ושיתוף הפעולה בין ישראל למצרים, ופונה אל מצרים כי תיתן ידה לכך. הכנסת רואה בקידום יחסים אלה נדבך חיוני ליציבות האזור ולקידום השלום בו.

12. הכנסת מביעה את הסתייגותה ואח דאגתה מגילויי האלימות המילולית והפיסית, מהניסיונות לבלית חופש הוויכוח, מהיעדר סובלנות, מטשטוש ההבחנה בין אמת לשקר בדבריהם של אישי ציבור ומשחיקת נורמות ההתנהגות הציבורית והפרלמנטרית בישראל. הכנסת קוראת למאבק ותקיף לשינוי המצב.

הי"ד מ' סבירור:

אני מומין את חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא את הצעת הסיכום של סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון לסיכום הדיון המדיני מיום אתמול והיום.

1. הכנסת דוחה את הודעת ראש הממשלה ואת תשובת הסיכום שלו.

2. הכנסת מחליטה, שעל הממשלה להוציא את כל כוחות צה"ל מכל שטחי לבנון מייד וללא תנאי.

3. הכנסת מחליטה, שעל הממשלה להכיר בשבויים הפלשתינאים כשבויי מלחמה ולנהוג בהם בהתאם לאמנות הבין-לאומיות. הכנסת קוראת לממשלה לשחרר ללא דיחוי את כל השבויים.

4. הכנסת מחליטה, כי על הממשלה לאפשר פתרון מהיר והומני של בעיית המגורים של הפליטים הפלשתינאים בלבנון, שנשארו ללא קורת גג בשל ההרס שגרמה המלחמה התוקפנית.

5. הכנסת מחליטה לבטל את המינהל האזרחי בשטחים הפלשתינאים הכבושים, לבטל את כל הפקעות הקרקעות, לפרק את כל ההתנחלויות, להחזיר לכהונתם את כל ראשי הערים שהודחו או גורשו, ולנהוג בכל התחומים כפי שקובעת אמנת ז'נבה ביחס לשטחים כבושים.

6. הכנסת קובעת, שהדרך היחידה לביטחון ולשלום כולל יציב היא בנסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשו מאז 1967, בכינון שלום ישראלי-פלשתינאי צודק, המבוסס על הכרה בזכות העם הערבי-פלשתינאי להקמת מדינתו העצמאית בראשות אש"ף, בגדה המערבית ובצפון-מזרח, לצדה של מדינת ישראל.

7. הכנסת קוראת לממשלה להמוך ביוזמה לכינוס ועידת שלום בין-לאומית לפתרון הסכסוך במזרח התיכון, בהשתתפות כל הצדדים המעורבים, ובכללם ישראל, אש"ף — נציגו הלגיטימי הבלעדי של העם הערבי-פלשתינאי, ברית-המועצות, ארצות-הברית וארצות מעוניינות אחרות.

כמו כן, אדוני היושב-ראש, אנו מבקשים לאשר את הודעת הממשלה בדבר מינויו של השר יצחק מודעי לשר האגריה והתשתית.

הי"ד מ' סבירור:

אני מומין את חבר הכנסת גד יעקבי להביא את הצעת הסיכום מטעם המערך, מפלגת העבודה, מפ"ם ור"צ.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת, אני מתכבד להביא את ההצעה לסיכום הדיון המדיני בכנסת מטעם סיעות המערך ור"צ:

1. הכנסת קוראת לפתיחת משאומתן עם ירדן ועם נציגים פלשתינאים בדבר כינון שלום בין ישראל למדינה ירדנית-פלשתינאית, על בסיס פשרה טריטוריאלית, גבולות בניהוגה לישראל ואחדותה ושלמותה של ירושלים כבירת ישראל. הכנסת מזוהירה מפני מדיניות העלולה לגרום לסיפוחם של 1.3 מיליון ערבים תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה למדינת ישראל. מהלך זה יהפוך את ישראל למדינה דו-לאומית, יפגע באופיה היהודי והדמוקרטי וביעודה הציוני של המדינה, ויחסום כל סיכוי לשלום של קבע בין ישראל לשכנותיה.

2. הכנסת קוראת לחידוש המשאומתן לכינון האוטונומיה, על-פי הסכמי קמפ-דייוויד, כשלב ביניים לקראת הסכם שלום מלא.

אני מוכרח להודות שאני נרעש ושבע רצון. שגרמתי רגע של סיפוק לראש הממשלה.

שר התקשורת מ' צפורי:

סעיף 2 סותר את סעיף 3.

שלמה הלל (המערך):

לא.

גד יעקבי (המערך):

אני חוזר וקורא: 2. הכנסת קוראת לחידוש המשאומתן לכינון האוטונומיה, על-פי הסכמי קמפ-דייוויד כשלב ביניים לקראת הסכם שלום מלא.

3. ישראל תתנגד לכינונה של מדינה פלשתינאית נפרדת בין ישראל לירדן. השלום בין ישראל לבין המדינה הירדנית-פלשתינאית יושבת על כיבוד הדדי של הריבונות, המבנה והמשטר הפנימי של כל אחת משתי המדינות בגבולותיה, בלא התערבות בסמכות של זולתה, ובלא לסכן את שכנותה.

4. הכנסת מביעה את דאגתה הרבה נוכח בידודה הבין-לאומי הגובר של ישראל ונוכח תהליכי ההחמרה במצבה הכלכלי, הפוגעים בעצמאותה ובכושרה להכריע על עתידה ומדיניותה.

5. הכנסת מגנה את גילויי האנטישמיות. גילויי האנטישמיות חייבים לעורר דאגה חריפה בקרב דעת הקהל הנאורה בעולם כולו ומחייבים פעולה דחופה של הממשלות, של אנשי רוח ושל מנהיגי ציבור.

6. הכנסת רואה בחרדה את חזיון ההכרה הבין-לאומית באש"ף ומגנה בחריפות מגמה זו.

7. הכנסת קובעת, כי המלחמה בלבנון חרגה ממטרתו המוצהרת של מבצע "שלום הגליל", כפי שנקבע בהופעתו של ראש הממשלה ב-8 ביוני שנה זו, וכפי שאושר בכנסת.

8. הכנסת קובעת, כי יש ליצור רצועת ביטחון ליישובי

— הודעת הממשלה על המצב המדיני: החלטות בדבר

תיקוני טעויות בחוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה), בחוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 9), ובחוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 12) —

8. הכנסת מחליטה על הקמת ועדת חקירה משפטית-ממלכתית בראשותו של שופט, שתחקור את התנהגותה האלימה של המשטרה ביום שביתת האבל הכללית של האוכלוסייה הערבית במחאה על הטבח במחנות הפליטים סברה ושחילה: הכנסת קוראת לממשלה לשחרר מייד את כל העצורים, להפסיק את גל המעצרים ולבטל את ההליכים המשפטיים נגדם.

היור"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה, תחילה נצביע על הצעת הסיכום של סיעת חד"ש, שהביא חבר הכנסת תופיק טובי.

#### ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ת' טובי לא

נתקבלה.

היור"ר מ' סבידור:

אני ממנה את חבר הכנסת סבג ואת חבר הכנסת נוף לספירת הקולות. אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום של סיעת המערך-ר"צ, שהביא חבר הכנסת גד יעקבי.

#### ה צ ב ע

כעד הצעת הסיכום שהביא

חבר הכנסת ג' יעקבי — 43

נגד — 61

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ג' יעקבי

לא נתקבלה.

קריאה:

סיעת חד"ש מצביעה עם הממשלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אנו מצביעים נגד הניסוחים המטופשים שלכם.

ג. החלטות בדבר תיקוני טעויות בחוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה), התשמ"ב — 1982; בחוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 9), התשמ"ב — 1982; ובחוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 12).

#### התשמ"ב — 1982\*

סכום מוסף", בסעיף 25 לחוק המיסוי בתנאי אינפלציה, קבעה הוועדה שאכן כך יש לתקן. הוועדה ראתה שעניין יתרות הסכום המוסף מוסדר בסעיף זה פעמיים בצורות סותרות, ומצאה כי לאור ההסדר שנקבע בחלק השני של הסעיף, מן הדין למחוק את ארבע המלים האלה שבחלקו הראשון.

ועדת הכספים קבעה, לפי הסמכות הנתונה לה בסעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, כי כל אחת מהטעויות האלה היא — כלשון הסעיף ההוא — "טעות לשונית-טכנית, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, טעות הדפסה, שיבוש של העתקה וכיוצא-באלה". לפיכך — "רשאית הכנסת, בהחלטה, לתקן את הטעות". אני מציע שהכנסת תתקן את הטעויות הללו.

היור"ר מ' בהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההחלטות בדבר תיקוני הטעויות כפי שהביא יושב-ראש ועדת הכספים.

היור"ר מ' בהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו עוברים להחלטות בדבר תיקוני טעויות בחוקים. אני מומין את יושב-ראש ועדת הכספים.

שלמה לוריצן (יור"ר ועדת הכספים):

אני מתכבד להביא דברי הסבר להחלטות בדבר תיקוני טעויות בנוסח חוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה), התשמ"ב — 1982; בחוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 9), התשמ"ב — 1982; ובחוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 12), התשמ"ב — 1982.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה) ובשני חוקים נוספים שהובאו עמו להצבעה בקריאה שנייה ושלישית, נפלו בנוסח שהוגש להצבעה כמה טעויות טכניות, שהמשפטים שלנו לא הצליחו לעוקר. בגיליון המונח לפניכם מוצעים תשעה תיקונים, ושמונה מהם ברורים ופשוטים. לגבי תיקון אחד — מתקת המלים "או יתרה

חוברת א', ישיבה קכ"ד

— החלטות בדבר תיקוני טעויות בחוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה, בחוק עידוד התעשייה (מסים) ובחוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 12): החלטות בדבר אישור הוראות בצווים —

(מסים) (תיקון מס' 9), התשמ"ב—1982:

ובחוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 9),

התשמ"ב—1982, נתקבלה.

## ה צ ב ה

ההחלטות בדבר תיקוני טעויות בנוסח חוק מס

הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה).

התשמ"ב—1982: בחוק עידוד התעשייה

ד. החלטות בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (מס' 2), התשמ"ב—1982; בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 4), התשמ"ב—1982; בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — שמן, מרגרינה, כוספה, סובין, פולי סויה, חיטה וקמח) (מס' 4), התשמ"ב—1982; בצו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — בשר קפוא) (מס' 8), התשמ"ב—1982\*

הצו האחרון הוא צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי

של טובין — בשר קפוא) (מס' 8), התשמ"ב—1982. במסגרת

המדיניות של קביעת מחירים ריאליים למוצרי מזון, לפני

כחודשיים, הועלו גם מחירי הבשר הקפוא בשיעור של כ-15%.

צו זה בא לספוג רווחים עודפים מאלה שהחזיקו מלאי של בשר

קפוא ביום קביעת מחירי החדש.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לאשר את

ארבעת הצווים האלה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

תודה ליושב-ראש ועדת הכספים, חברי הכנסת, אני

מעמיד להצבעה את ההחלטות בדבר אישור הוראות בצווים.

## ה צ ב ה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף

המכס והפטור (החלפת התוספת) (מס' 2).

התשמ"ב—1982, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-

חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 4).

התשמ"ב—1982, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-

חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין —

שמן, מרגרינה, כוספה, סובין, פולי סויה,

חיטה וקמח) (מס' 4), התשמ"ב—1982,

נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-

חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין —

בשר קפוא) (מס' 8), התשמ"ב—1982,

נתקבלה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה תחקים מחר, אם ירצה ה'

בשעה 11 בבוקר, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:20.